

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΔ'

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ. ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1997

ΑΡΙΘ. 17

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ*

Τὸ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἐπτὰ ἡμέρες» ἐνθετο περιοδικὸ τῆς ἐφημερίδος «Ἡ Καθημερινή» παρουσίασε τὴν 17η Αὐγούστου 1997 εἰδικὸ ἀφιέρωμα: «Ἅγιον Ὅρος: Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας». Ἡ κ. Γιώτα Μυρτσιώτη, πού εἶχε τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ἀφιερώματος αὐτοῦ, τονίζει στὸ ἐξαίρετο εἰσαγωγικὸ τῆς σημείωμα: «Ἡ πολιτιστικὴ κληρονομιά τοῦ Ἁγίου Ὁρους δὲν περιο-

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ρίζεται μόνον στὰ θανμάσια ἀρχιτεκτονήματα καὶ τὰ μοναδικὰ κειμήλια τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς τέχνης πού φυλάσσονται στὶς Μονές, στὶς Σκήτες καὶ στὰ Κελλιά. Ἐκτείνεται στὸ ἀπαράμιλλο καὶ μοναδικὸ φυσικὸ περιβάλλον, πού τὰ περιβάλλει καὶ στὴ μοναδικὴ βιοποικιλότητα τοῦ οἰκοσυστήματος. Τὸ τοπίο, πικρὸ στὴ βλάστηση λόγω ἀπουσίας βροχῆς καὶ παρθένο... ἀπὸ ἀδικαιολόγητες ἀνθρώπινες ἐπεμβάσεις, ἀναπαύει τὸν ἐπισκέπτη καὶ ἀνηνώνει τὴν μονάζουσα ψυχὴ. Στὸ σκεπτικὸ αὐτὸ βασίστηκε ὁ Ὄργανισμὸς Πολιτιστικῆς Προτεῦσας τῆς Εὐρώπης "Θεσσαλονίκη 1997" καὶ ἀποφάσισε νὰ συμπεριλάβει στὴ μεγάλη Ἐκθεση "Θησαυροὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους" τὴν ἐνότητα πού ἀφορᾷ στὴ "Φύση καὶ στὸ φυσικὸ περιβάλλον"³⁶.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 676 τοῦ ἔπ' ἀρ. 16 τεύχους.

36. Γιώτας Μυρτσιώτη, Ἅγιον Ὅρος: Φύση καὶ περιβάλλον. Ὀδοιπορικὸ στὴ μοναδικὴ φύση τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας στὸ ἀφιέρωμα τοῦ περ. «Ἐπτὰ Ἡμέρες» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἅγιον Ὅρος, τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας» (= Ἐπτὰ Ἡμέρες), Ἀθήνα, 17 Αὐγούστου 1997, σ. 2.

Τὸ περιβάλλον αὐτὸ ἔχει συναρπαστικὴ ὠραιότητα καὶ συντελεῖ στὴν ἀνάπτυξη τῆς οἰκολογικῆς εὐαισθησίας. «Ἐνα μωσαϊκὸ βλάστησης, ἀπὸ τὶς βραχώδεις ἀκτὲς ἕως τὶς ὑπαλπικὲς καὶ ἀλπικὲς ζώνες, ἀπλώνεται στὶς πλαγιὲς τῆς χερσονήσου. Καστανιές, μαύρη πεύκη, ὄξυές, ἔλατα, ἀργέλια, φιλίκια, ἀριά, δάφνη, κουμαριές, μανιτάρια, ἐνδημικὰ σπάνια πτηνὰ καὶ ζῶα συνθέτουν τὸ μοναδικὸ οἰκοσύστημα. Καὶ ἀνάμεσα στὶς πυκνὸφυτες περιοχές, ἐναρμονισμένα μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον προβάλλουν τὰ μοναστηριακὰ συγκροτήματα, τὰ κελλιά καὶ οἱ σκήτες μὲ τοὺς ἀμπελώνες καὶ τοὺς κρημαστοὺς κήπους»³⁷.

Στὸ ἴδιο ἀφιέρωμα τοῦ «Ἐπτὰ ἡμέρες» ἐξαίρονται ἡ «ἀνανεωτικὴ δύναμη τῆς ἀγιορείτικῆς φύσης»³⁸, ἡ μαγεία τῆς «ἀρχέγονης ποικιλότητος» τῆς χλωρίδος καὶ πανίδος³⁹, ἡ συμβίωσις τῶν ἐμβίων ὄντων σ' ἓνα «παράδεισο γιὰ ζῶα καὶ πουλιά»⁴⁰, ἡ προσέγγισις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τοὺς Ἀθωνίτες «μὲ διάκρισι, σεβασμὸ καὶ ἀγάπη»⁴¹, τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων «φύσης καὶ ἀγιορείτικῆς τέχνης»⁴², ἡ «μοναδική

37. Αὐτόθι.

38. Ἰωακείμ ἈΘ. Παπαγγέλου, Ἀρχαιολόγου - Βυζαντινολόγου, Ὁ Ἄθως στοὺς αἰῶνες - Οἱ ἐπιταχυνόμενες ἐπεμβάσεις καὶ ἡ ἀνανεωτικὴ δύναμη τῆς ἀγιορείτικῆς φύσης: «Ἐπτὰ Ἡμέρες», σσ. 3-7.

39. Σπύρου Ντάφη, Ὁμ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ. Ἡ μαγεία τοῦ Ὁρους - Χλωρίδα, πανίδα καὶ βλάστηση διατηροῦν τὴν ἀρχέγονη ποικιλότητά τους: «Ἐπτὰ Ἡμέρες», σσ. 8-13.

40. Κωνσταντίνου Μ. Βαβαλέα, Δασολόγου - Θηραματολόγου, Παράδεισος γιὰ ζῶα καὶ πουλιά - Ἰδιαιτέρως ποικίλο καὶ παραγωγικὸ εἶναι τὸ οἰκοσύστημα στὴν ἄθωνικὴ χερσόνησο: «Ἐπτὰ Ἡμέρες», σσ. 14-17.

41. Σωτηρίου Ι. Μπαλατσούκα, Δρος Θεολογίας Α.Π.Θ., Ἀρμονικὴ συμβίωσις - Μὲ διάκρισι, σεβασμὸ καὶ ἀγάπη προσεγγίζονται οἱ Ἀθωνίτες τὸ φυσικὸ περιβάλλον: «Ἐπτὰ Ἡμέρες», σσ. 18-20.

42. Ἰωάννη Ἐμμ. Ταβλάζη, Βυζαντινολόγου, Φύση καὶ ἀγιορείτικὴ Τέχνη - Ἡ ἐνταξίη τοῦ φυσικοῦ χώρου τοῦ Ἄθως στὴν Ζωγραφικὴ μετὰ τὸν 16ον αἰῶνα: «Ἐπτὰ Ἡμέρες», σσ. 21-24.

μυκοχλωρίδα του Άγιου Όρους» με τὰ 320 εἴδη τῶν μανιταριῶν⁴³ καὶ ὁ «χλωριδικὸς πλοῦτος» τῶν λουλουδιῶν τοῦ Άγιου Όρους⁴⁴.

Ἐπιτραπὴ νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ γράφων με συγκίνησι ἀναφέρει, ὅτι στὸ ἴδιο χωριό, στὸ ὁποῖο γεννήθηκε ὁ πατέρας του, δηλ. στὴν Ἀραχωβίτσα (σημερινὴ Λευκοθέα, στὴν περιοχὴ Ζίτσας Ἰωαννίνων), εἶχε γεννηθῆ καὶ ὁ συστηματικῶς ἀσχοληθεὶς στὴν Ἑλλάδα με τὴ βλάστησι καὶ τὴ χλωρίδα τῆς Χερσονήσου τοῦ Άγιου Όρους. Πρόκειται γιὰ τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ τῆς Συστηματικῆς Βοτανικῆς καὶ Φυτογεωγραφίας στὸ Ἀριστοτελεῖο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνον Α. Γκανιάτσαν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ἐποχὴ, ποὺ ὑπηρετοῦσα ὡς Καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο αὐτὸ (1961-1968), στίς ἀξέχαστες συζητήσεις μου διηγεῖτο γοητευμένος ὅ,τι εἶδε καὶ ἔζησε στίς ἀλλεπάλληλες ἐρευνητικὲς ἐπισκέψεις του στὸ Ἅγιον Όρος. Τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης του κατέγραψε σὲ εἰδικὴ ἐκτενὴ μελέτη του, ἣ ὁποία δημοσιεύθηκε τὸ 1963 στὸν τόμο, ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸ Ἀριστοτελεῖο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με ἐπιμέλεια τοῦ ἀείμνηστου διακεκριμένου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς του Παναγιώτου Κ. Χρήστου, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία ἐπὶ τῆ χιλιετηρίδι τοῦ Άγιου Όρους». Στὴν μελέτη αὐτὴ ὁ καθηγητὴς Γκανιάτσας ἀναφέρει δεκάδες ξένων ἐπιστημόνων, ὡς καὶ ἀρκετοὺς Ἕλληνες (Ι. Πολίτη, Ζαγαντάρη, Γ. Γουλιμῆ), οἱ ὁποῖοι προβάλλουν τὴν καλῶς διατηρημένη βλάστησι τοῦ Ἅγιου Όρους, καὶ ἔχει καταγράψει σὲ ἐκτενὴ Κατάλογο 1471 εἴδη φυτῶν (δένδρων, θάμνων, λουλουδιῶν), ποὺ βρισκονται στίς διάφορες ζῶνες βλαστήσεως τῆς Ἀθωνικῆς Χερσονήσου (παράλια ζώνη· ζώνη «σιληροφύλλου, ἀειφύλλου, ξυλώδους βλαστήσεως· ζώνη ὑψηλοῦ φυλλοβόλου δάσους καὶ ἀλπικῆ ζώνης)⁴⁵.

Μέσα στὴν γοητευτικὴ καὶ ὑποβλητικὴ φυσικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἅγιου Όρους ὁ ἐπισκέπτης βιώνει ἐντονώτερον τὸ νόημα τῆς χρήσεως τῶν

43. Στεφάνου Διαμαντῆ, Δρος Δασολόγου - Φυτοπαθολόγου, Ὁ κόσμος τῶν μανιταριῶν: «Ἐπὶ Ἡμέρες», σσ. 25-28.

44. Δημητρίου Μπαμπαλώνα, Ἄν. Καθηγητῆ στὸν τομέα Βοτανικῆς τοῦ Τμήματος Βιολογίας τοῦ Α.Π.Θ., Τὰ λουλούδια τοῦ Ἅγιου Όρους - Φυσικοὶ παράγοντες καὶ ὀρθολογικὴ χρῆσις τοῦ περιβάλλοντος ἐξηγοῦν τὸν χλωριδικὸ πλοῦτο: «Ἐπὶ Ἡμέρες», σσ. 29-31.

45. Κ. Α. Γκανιάτσα, Ἡ βλάστησις καὶ ἡ χλωρίς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἅγιου Όρους, στὸν τόμο: Ἀριστοτελεῖον Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία ἐπὶ τῆ χιλιετηρίδι τοῦ Ἅγιου Όρους, Ἐπιμελεῖα τοῦ Καθηγητοῦ Παν. Κ. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1963, σσ. 509-678.

ἀνθέων καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν κατὰ τὴν Σταυροπροσκύνησι, τῶν Βαΐων κατὰ τὴν Κυριακὴ πρὸ τοῦ Πάσχα, τῶν μύρων τοῦ Ἐπιταφίου, τῶν σταφυλιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως ἢ τοῦ διακόσμου με λουλούδια κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὴν ὁποία τιμῶμεν τίς ἅγιες εἰκόνες, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι παρὰ ἡ αἰσθητοποίησις με τὴν ὕλη καὶ «ἐμφάνισις τῶν οὐρανίων προτύπων»⁴⁶.

β) Κατάφασις τῶν οἰκονομικοτεχνικῶν ἀξιών.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἅγιου Όρους δὲν περιφρονοῦν, ἀλλὰ ἐξαγιαζοῦν τὴν κατάφασι τῶν οἰκονομικοτεχνικῶν ἀξιών. Δὲν προσεύχονται μόνον καθημερινῶς «ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν», ἀλλὰ καὶ κατὰ συντετὸν καὶ σώφρονα τρόπον χρησιμοποιοῦν τὰ οἰκονομικοτεχνικὰ ἀγαθὰ, χωρὶς νὰ τὰ ἀπολυτοποιοῦν, ἀλλὰ ὑποτάσσοντας αὐτὰ στοὺς ἀνωτέρους πνευματικοὺς προσανατολισμοὺς των. Κατ' ἐξοχὴν στὸ Ἅγιον Όρος, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ἑλληνορθόδοξα μοναστήρια, συνειδητοποιοῦμε, ὅτι τὰ ὑλικά πράγματα δὲν χρησιμοποιοῦνται μόνον πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας (ἄρτος, οἶνος) καὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων (ὔδωρ, ἔλαιον, μύρα κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ πρὸς δραματοποίησιν καὶ αἰσθητοποίησιν πνευματικῶν βιωμάτων ἢ γεγονότων.

Τὸ Ἅγιον Όρος εἶναι ὑπόδειγμα ὠργανωμένης καὶ συνετῆς Οἰκονομίας, ἣ ὁποία ἀποβλέπει στὴ συντήρησι τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κτισμάτων τους, στὴν πραγματοποίησι ἔργων ἀναστηλώσεως αὐτῶν ὅπως λ.χ. στὴν λαβοῦσα προσφάτως σχετικὸ εὐρωπαϊκὸ βραβεῖο Ἰ. Μονῆ Σίμωνος Πέτρου, στὴν ἐξασφάλισι τῶν ὑλικῶν μέσων γιὰ τὴν φιλοξενία καὶ στὴν ἀντιμετώπισι διαφόρων λειτουργικῶν ἀναγκῶν.

Οἱ εἰδικοὶ θεωροῦν ὡς ὑποδειγματικὴν τὴν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ἀξιοποίησι τῶν δασῶν τοῦ Ἅγιου Όρους, ἣ ὁποία γίνεται με διατήρησι τῆς ἀρμονίας τοῦ οἰκοσυστήματος. Εἶναι ἀξιοθαύμαστη τόσον ἢ μέθοδος τῆς ὑλοτομίας, ποὺ χρησιμεύει στὴν κατασκευὴ καυσοξύλων, ξυλανθράκων καὶ ξυλείας καταλλήλου γιὰ τεχνικοὺς σκοποὺς, ὅσον καὶ ἡ δασοπονικὴ δεξιότεχνία, με τὴν ὁποία οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἅγιου Όρους συχνὰ μετατρέπουν «μικτὰς συστάδας καστανιας,

46. Ernst Benz, Geist und Leben der Ostkirche, Hamburg 1957, σ. 10.

όξυās, δρυός, ελάτης, σφενδάμου κ.λπ. εἰς πρεμνοφυεῖς (συστάδας) καστανιάς»⁴⁷. Ὅπως ἔχει τονίσει ὁ Καθηγητὴς Χρ. Μουλόπουλος, «περίφημος εἶναι ἡ τεχνικὴ τῆς καλλιέργειας τῶν πρεμνοφυῶν αὐτῶν συστάδων καστανιάς, τὴν ὁποῖαν ἐφήρμοσαν οἱ Ἄγιορεῖται ἀπὸ μακροῦ. Ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀπενεμήθη τὸ 1932 εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἄθω ἔπαινος διὰ τὴν ἀπὸ μακροῦ ἐφαρμοζομένην πρότυπον ἐκμετάλλευσιν τῶν πρεμνοφυῶν δασῶν τῆς χερσονήσου (Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1932)»⁴⁸.

Γιὰ τὴν στάσι τῶν Ἀγιορειτῶν ἔναντι τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ 1963, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς χιλιετηρίδος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἶχαμε ἐπισημάνει τὰ ἐξῆς: «Οἱ πεφωτισμένοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους δὲν ἠρνήθησαν, ἀλλ' υἰοθέτησαν τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ λαμπροῦ βυζαντινοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκτίσαν μονὰς μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς τότε τεχνικῆς, αἰτίνες εἶναι ἀληθῆ φρουριακὰ συγκροτήματα, ἀντέχοντα ἐπὶ ἑκατονταετίας εἰς τὴν μανίαν τῶν θυελλῶν καὶ τῶν καταιγίδων. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τινὲς κατηγοροῦν τὸν Ἀθανάσιον Ἀθωνίτην διὰ τὸ ὅτι «οἰκοδομὰς ἀνήγειρε πολυτελεῖς καὶ πύργους καὶ λιμένας ἐνήργησεν, ἐπιρροὰς τε ὑδάτων κατήγαγε καὶ ζεύγη βοῶν ὠνήσατο καὶ εἰς κόσμον ἤδη τὸ Ὅρος μετεποίησεν ἀγροὺς γὰρ ἔσπειρε καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνας καὶ καρπὸν γεννήματος ἐποίησεν»⁴⁹. Καὶ σήμερον πεφωτισμένοι ἀγιορεῖται μοναχοὶ συμβιβάζονται πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς νεώτερης Τεχνικῆς. Τὰ «ἀρχονταρῆκια» τῶν ἔχουν πολλάκις ἐπίπλωσιν, προκαλοῦσαν θαυμασμόν. Ἐπειτα οἱ συγγραφεῖς μοναχοὶ ἔχουν καταργήσει τὰ ἀντιγραφικὰ ἐργαστήρια καὶ παραδίδουν ἐνίοτε τὰς μελέτας τῶν πρὸς ἐκτύπωσιν εἰς τὰ τελειότερα τυπογραφεῖα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τοῦ καλάμου δὲ διακεκομμένου καὶ συντηρητικοῦ ἀγιορειτοῦ μοναχοῦ καὶ συγγραφέως, τοῦ γνωστοῦ ἀνὰ τὸ πανελλήνιον Θεοκλήτου Διονυσιάτου, προήλθε καὶ ἡ θαυμασία περιγραφή τῆς ἀνάγκης νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἰδικόν της ῥαδιοφωνικὸν σταθμόν»⁵⁰, νὰ χρησιμοποιήσῃ

τὸν κινηματογράφον καὶ νὰ ἐκσυγχρονισθῇ.

Στὸ Κατηχητικὸ Βοήθημα γιὰ τὰ Ἀνώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ποῦ εἶχε τὸν τίτλο «Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ», τὸ 1962 εἶχαμε παραθέσει τὴν ἐξῆς περικοπὴ τοῦ μοναχοῦ π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου: «Ἡ ζωὴ κυλᾷ, μεταμορφοῦται διαρκῶς. Ὁ Σατανᾶς ἀλλάσσει μορφάς, διὰ νὰ ἀπατήσῃ ψυχάς; Ἀπὸ κοντὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἄσκει ἐπιρροὴν ὁ φθείρων κινηματογράφος; Ἄς τὸν χρησιμοποιήσῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία πρὸς ἀμυναν. Ἐνεφανίσθη τὸ παρακολουθοῦν τὴν ζωὴν τῶν τέκνων τῆς ῥαδιοφώνου μὲ τὴν συνεχῆ πρόκλησιν; Ἄς ἐκμεταλλεῖται καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰ ἠχητικὰ κύματα, πολεμοῦσα τὸν γεωδὴ ἔρωτα διὰ τοῦ θεοῦ καὶ πνευματικοῦ. Ἐκδίδουν τὰ ὄργανα τοῦ Σατανᾶ ἐφημερίδας, βιβλία, περιοδικὰ; Ἄς ματαιώσωμεν τὸ ἔργον του μὲ τὸ ἴδιον μέσον καὶ ἡμεῖς. Τραγούδια διαβολικὰ αὐτοῖ; Τραγούδια τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς. Χοροὺς πορνικοὺς αὐτοῖ; Τραγούδια τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς. Εἰσδύουν εἰς τὰ σπίτια «τοῦ ἀρπάσαι πτωχόν»; Πρῶτοι ἡμεῖς. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αὐτοῖ; Ἐκεῖ καὶ ἡμεῖς. Παντοῦ, νὰ ἀντιδράσωμεν μὲ τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς διδασκάλους καὶ νέους μας. Νὰ κτυπήσωμεν τὸ κακόν, ὅπου ὑπάρχει. Εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰς φυλακάς, εἰς τὰ κέντρα. Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ὀργανωτικὴ. Νὰ ἀναμιχθῶμεν παντοῦ, ἐγκεντρῶντες τὰ ἀγοριέλαια εἰς καλλιέλαια. Καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν; Ναί. Ὅχι νὰ κάμωμεν τὸν Χριστιανισμὸν πολιτικὴν, ἀλλὰ νὰ ἐκχριστιανίσωμεν τὴν πολιτικὴν»⁵¹.

Σήμερον θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ προσθέσῃ πολλὰ γιὰ τὴ λελογισμένη χρῆσι ἀπὸ Ἀγιορεῖτες τῶν computers, τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν προγραμμάτων, τῆς νεωτάτης τεχνικῆς τῆς ἐπικοινωνίας, τῶν τηλεφῶνων, τῶν συγχρονισμένων ἐκδοτικῶν δυνατοτήτων. Αὐτὴ ἡ Ἐκθεσις «Θησαυροὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους» δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ, ἔαν ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους δὲν δεχόταν τὴ χρῆσι τῶν νεωτάτων τεχνικῶν δυνατοτήτων γιὰ τὴ μεταφορὰ καὶ τὴν προβολὴ στὴ Συμπρωτεύουσα θαυμασιῶν κειμηλίων τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας.

(Συνεχίζεται)

47. Χρίστου Μουλαπούλου, Τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ δασοπονία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, σὺν τόμῳ «Ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία», σ. 698.

48. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 700.

49. Ν. Μ. Παναγιωτάκη, Ἱστορία τοῦ ἄθω, ΘΗΕ, τόμ. 1, σ. 866.

50. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ Ἅγιον Ὅρος ὡς φρεῖς καὶ ὡς παράγων πολιτισμοῦ, ἐν Θεσ/νίκῃ 1963, σ. 17.

51. Θεοκλήτου μοναχοῦ Διονυσιάτου, Περί Μάρθας καὶ Μαρίας, περιοδ. «Ἀγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη», ἔτος 1962, σ. 153. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ, Ἀθήναι, 1968, σσ. 32-33.

Ἡ εἰκόνα τοῦ συγχρόνου κόσμου*

Κατ' ἀρχὴν ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν Πρόεδρο καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ «Συνδέσμου» τῶν Θεολόγων τῆς Κρήτης γιὰ τὴν ἐπιμονή τους νὰ ἔλθω στὸ παρὸν Συνέδριο καὶ νὰ ἀναπτύξω ἓνα σοβαρὸ καὶ ἐπίκαιρο θέμα.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι αἰσθανόμουν μεγάλη δυσκολία στὸ νὰ ἔλθω στὸ Συνέδριο τοῦ θεολογι-

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ**

κοῦ δυναμικοῦ τῆς ἡρωϊκῆς Κρήτης καὶ νὰ ὁμιλήσω, καὶ λόγῳ τῶν πολλῶν ὑποχρεώσεών μου, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς παρουσίας ἐξαιρετῶν προσωπικοτήτων στὴν θεολογικὴ αὐτὴ σὺναξη, αἰσθάνομαι δὲ ὅτι δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἀνταποκριθῶ στὶς μεγάλες ἀπαιτήσεις σας.

Θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω νὰ ἀνεχθῆτε τὴν παράθεση τῶν σκέψεών μου καὶ νὰ ἀντιμετωπίσετε ὅλην τὴν ἐπεξεργασία μὲ μεγάλη ἐπιείκεια. Μὲ τὴν σειρὰ μου, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ εἰσαγωγικὰ σημεῖα, θὰ προσπαθῆσω νὰ ἀναφερθῶ περισσότερο σὲ ἓναν μεγάλο ἅγιο τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ ἀποτελεσματικὰ σὲ ὅσα ἀντιμετωπίζουμε στὴν ἐποχὴ μας, γιὰτὶ ὁ ἅγιος αὐτὸς διακρίνεται τόσο γιὰ μεγάλη ὀξύνοια καὶ χωρητικότητα νοός, ὅσο καὶ γιὰ μεγάλη ἐμπειρία τῶν θείων. Πρόκειται γιὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπίκαιρους Πατέρας, γιὰτὶ συνδυάζει πάρα πολλὰ προσόντα, ἤτοι βαθειὰ γνώση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐπίγνωση τῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς του, ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ, καταπληκτικὸ τρόπο γραφῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν θεμάτων, καὶ γενικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι συνδυάζει θεολογικὲς, φιλοσοφικὲς, κοινωνικὲς, ὑπαρξιακὲς καὶ ψυχολογικὲς γνώσεις.

1. Μπροστὰ στὴν τρίτη χιλιετία

Πιστεύω ὅτι βρισκόμαστε σὲ μιὰ πολὺ χαρακτηριστικὴ καμπὴ τῆς ἱστορίας. Ὅλοι ὁμιλοῦν γιὰ τὴν τρίτη χιλιετία, στὴν ὁποία εἰσέρχεται ἡ ἀνθρωπότητα, καὶ τὴν ὁποία ἀναμένουν μὲ ιδιαίτερες ἐλπίδες. Πρέπει, ὅμως, νὰ ἐξετάσουμε μὲ προσοχὴ ὅλα ὅσα προηγήθηκαν, γιὰτὶ τότε μόνο θὰ μπορέ-

σουμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν παρούσα κατάσταση, ἀλλὰ καὶ νὰ προσδιορίσουμε τὸ μέλλον.

Διακατεχόμενος ἀπὸ τὸν φόβο, μήπως πέσω στὸν πειρασμὸ τῆς ἀπολυτοποιήσεως μερικῶν πραγμάτων καὶ γενικεύσεως μερικῶν λεπτομερειῶν, θὰ μπορούσα νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι ὑπάρχουν μερικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ποὺ προσδιορίζουν τὶς δύο χιλιετίες ποὺ πέρασαν, τουλάχιστον ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς.

Ἡ πρώτη χιλιετία χαρακτηρίζεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς αἰρέσεις ποὺ κυριάρχησαν στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο καί, βέβαια, ἐπηρέασαν καὶ τὴν κοινωνία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὀριοθέτηση τῆς πίστεως, ὅπως ἐγίνε μὲ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ὅπου ὑπερμάχησαν μεγάλες Πατερικὲς φυσιογνωμίες. Ἔτσι, λοιπόν, κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία ἀναπτύχθηκε ἔντονα τὸ μαρτυρικὸ πνεῦμα, ἀναδείχθηκαν μάρτυρες στὴν Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τὴν καλὴ ὁμολογία τῆς πίστεως, καθὼς ἐπίσης διατυπώθηκε ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὸν Χριστό, τὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ γενικότερα γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καθόρισαν τὴν Ὁρθόδοξη Χριστολογία, Πνευματολογία, Τριαδολογία, ἀνθρωπολογία καὶ Ἐκκλησιολογία. Ἐπίσης, τὴν περίοδο αὐτὴ ἐμφανίσθηκε καὶ ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς, ὡς βίωση τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς καὶ ὡς ἀντίδραση πρὸς τὴν ἐκκοσμικέυση ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Ἄλλωστε, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ μοναχικὴ ζωὴ εἶναι βίωση τῆς προφητικῆς, ἀποστολικῆς, μαρτυρικῆς ζωῆς, ποὺ βιώνεται μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἡ δευτέρα χιλιετία χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν θεολογικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ὀρθοδόξου ἡσυχασμοῦ, ὁ ὁποῖος, βεβαίως, ὑπῆρχε καὶ προηγουμένως. Δηλαδή, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε τοὺς διωγμοὺς καὶ τοὺς αἰρετικούς καὶ ὀριοθέτησε τὴν ὀρθόδοξη ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια, στὴν συνέχεια ἀντιμετώπισε τὴν ἐκκοσμικέυση, ἡ ὁποία παρουσιάσθηκε ὡς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὰ ὀρθόδοξα θεολογικὰ κριτήρια τῆς θεολογίας, καὶ ὡς ἀπώλεια τῶν πραγματικῶν προϋποθέσεων τοῦ ὀρθοδόξως θεολογεῖν. Εἶναι φανερὸν ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκκοσμικέυση συνδέεται ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν στροφή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ὀριζόντια διάσταση τῆς ζωῆς καὶ παραθεώρηση τῆς κάθετης διάστασης πρὸς τὸν Θεό, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὸν σχολαστικισμὸ καὶ τὸν ἠθικισμὸ, ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὸν δυτικὸ χῶρο. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι τὴν δευτέρα χιλιετία ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν

* Εἰσήγηση ποὺ ἐγίνε τὴν 26ῃ Σεπτεμβρίου 1997 στὸ Παγκρήτιο Θεολογικὸ Συνέδριο ποὺ διοργάνωσε στὸ Ρέθυμνο ὁ Σύνδεσμος τῶν Θεολόγων Κρήτης.

μεγάλων Πατέρων της, προσδιόρισε περισσότερο την μεθοδολογία του ὀρθοδόξου δόγματος και τῆς ἀληθινῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ὁ ἡσυχασμός, μέ ὅλη τὴν ὀρθόδοξη σημασία τοῦ ὄρου. Εἶναι γεγονός ὅτι ἂν δὲν δοθῆ σημασία στὸν ὀρθόδοξο ἡσυχασμό, εἶναι ἀμφίβολο ἂν θὰ μπορέσουμε νὰ κατανοήσουμε και τὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων γιὰ τὴν Χριστολογία, τὴν Θεολογία, τὴν οἰκονομία, τὴν σωτηριολογία.

Ἄν τὴν πρώτη χιλιετία σημαντικὸ ρόλο διαδραμάτισαν μετὰ τοὺς Ἀποστόλους οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες, οἱ Καππαδόκαι Πατέρες, ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός και ὁ Μ. Φώτιος, στὴν δεύτερη χιλιετία σημαντικὸ ρόλο διαδραμάτισαν ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, και ὅλοι οἱ ἡσυχαστὲς Πατέρες μέχρι τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη και ἄλλους μεταγενέστερους νηπτικὸς Πατέρες.

Μπορεῖ κανεὶς νὰ προσδιορίσει κάπως μερικὸς βασικοὺς ἡσυχαστικοὺς σταθμοὺς ὅλης αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς δευτέρας χιλιετίας, πού καθόρισε τὸ κλίμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας και ἔδειξε τὴν διαφορὰ μέ τὴν δυτικὴ παράδοση. Πρόκειται γιὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν τὸν Νέο Θεολόγο, πού ἔζησε στὴν ἀρχὴ τῆς δευτέρας χιλιετίας, καθὼς ἐπίσης γιὰ τὴν ἡσυχαστικὴ κίνηση, ὅπως ἐκφράστηκε κυρίως ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ και στὴν ὁποία συμπεριλαμβάνονται τόσο οἱ ἡσυχαστὲς Πατέρες πού προηγήθηκαν αὐτοῦ, ἤτοι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης ὅσο και ἄλλοι πού ἀκολούθησαν, πού ἐκδηλώθηκε περίπου στὸ μέσο τῆς χιλιετίας, και, βεβαίως, γιὰ τὴν κίνηση τῶν φιλοκαλικῶν Πατέρων, τῶν λεγομένων Κολλυβάδων, μέ ἡγέτη τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη, πού φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας¹. Ἄν σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ἡ δεύτερη χιλιετία ἀρχισε μέ τὴν ἐκρηκτικὴ παρουσία τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου και τελειώνει μέ τὴν ἀναζήτηση τῆς φιλοκαλικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία εἶναι σήμερα ἀρκετὰ ἐπίκαιρη, τότε θὰ μπορέσει νὰ ἀντιληφθῆ καλύτερα ὅτι ὁ ἡσυχασμός ἢ ἡ λεγομένη νηπτικὴ ζωὴ εἶναι ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς δευτέρας χιλιετίας, πού ὀδηγεῖται πρὸς τὸ τέλος τῆς.

Εὐρισκόμενοι τώρα μπροστὰ στὴν τρίτη χιλιετία, μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι κυριαρχοῦν δύο μεγάλα ρεύματα και δύο μεγάλες τάσεις. Τὸ πρῶτο ρεῦμα εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἐξουσίας, πού στηρίζεται τόσο στὸ λογικὸ, ὅσο και τὸ παθητικὸ

μέρος τῆς ψυχῆς. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκκοσμικευμένη ζωὴ, ἡ ὁποία διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἐνδοκοσμικότητα, τὴν ἀποβολὴ τῶν ἐσχάτων, καθὼς ἐπίσης γιὰ τὴν ἔξαρση τῆς ἡδονῆς και τῆς ὀδύνης. Τὸ δεύτερο ρεῦμα εἶναι τὸ μαρτυρικὸ - ἡσυχαστικὸ, τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, πού εἴτε ἔχουν μεγάλη δίψα γιὰ τὸν Θεό, εἴτε εἶναι ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν ἐπίπεδη ζωὴ και ἀναζητοῦν κάτι ἐσωτερικὸ, ὑπαρξιακὸ και ὄντολογικὸ.

Καίτοι παρατηρεῖ κανεὶς στὶς ἡμέρες μας αὐτὴν τὴν ἡσυχαστικὴ και φιλοκαλικὴ ἀναζήτηση, ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῆ ὅτι τὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς μας κινεῖται στὸ ἀντίθετο ρεῦμα. Δηλαδή, στὸν ἐκκλησιαστικὸ χώρο ἐπικρατεῖ, ἐν πολλοῖς, τὸ κλίμα πού διαμόρφωσε ὁ Στέφανος Νικομηδείας μέ τὸν ὁποῖο ἦλθε σὲ διάσταση ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, στὴν θεολογία ἐπικρατεῖ ἐκεῖνο πού διαμόρφωσε ὁ σχολαστικὸς Βαυλαάμ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀντίθετος μέ τὸν ἡσυχασμὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἂν και ἔχουμε μεγάλη ἀλλαγὴ σήμερα στὸν θεολογικὸ «χώρο», στὸν μοναχισμὸ ἐπικρατεῖ τὸ κλίμα πού προσδιόρισαν οἱ ἀντικολλυβάδες, οἱ ὁποῖοι ἀντιτάχθηκαν στὸ φιλοκαλικὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου και τῶν ὁμοψύχων του Πατέρων, στὶς ἐκκλησιαστικὲς και κοινωνικὲς σχέσεις κυριαρχεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Γεωργίου Γεμιστοῦ Πλήθωνος και τοῦ Νικαίας Βησσαριώνος και ὄχι τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ και τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου.

Πράγματι, στὴν ἐποχὴ μας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, κυριαρχεῖ ἡ εὐδαιμονία, ὁ ἡδονισμὸς σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ και ὑπάρχει βαθὺς πόνος, βαθειὰ ὀδύνη. Ἔχω τὴν γνώμη ὅτι ἐκεῖνο πού μπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσει στὴν ἐποχὴ μας εἶναι ἡ κυριαρχία τῆς ἡδονῆς και ὀδύνης, ὅποτε ἡ οὐσιαστικὴ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ βοηθήσει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὑπερβῶν αὐτὸ τὸ πλέγμα τῆς δυαδικότητος μεταξὺ ἡδονῆς και ὀδύνης στὰ ὄρια τῆς προσωπικῆς τους ζωῆς. Μέσα ἀπὸ τὴν θεραπεία αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ ἀνθρωπολογικοῦ προβλήματος θὰ λυθοῦν και τὰ λεγόμενα κοινωνικὰ ἢ κοινωνιολογικὰ προβλήματα.

Μὲ τὴν ἀνάλυση πού θὰ ἀκολουθήσει θὰ ἐπιδιωχθῆ νὰ μελετηθῆ τὸ φαινόμενο τοῦ σύγχρονου ἡδονισμοῦ, ἐν σχέσει μέ τὴν ἀντίληψη τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως πάνω στὴν δυαδικότητα μεταξὺ ἡδονῆς και ὀδύνης.

Τὸ θέμα αὐτὸ, ὅπως πιστεύω, ἔχει μεγάλες και σημαντικὲς προεκτάσεις γιὰ τὴν σύγχρονη ζωὴ. Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ ἓνα ὑπαρξιακὸ θέμα, τὸ ὁποῖο ὅμως ἔχει σοβαρὲς προεκτάσεις και ἐπιπτώσεις στὸν προσωπικὸ και κοινωνικὸ χώρο. Εἶναι

1. Γεωργίου Μαντζαρίδη: Πρόσωπο και Θεομοί, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 147 κ.έ.

αυτό που προσδιορίζει όλο τον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου.

2. Ήδονισμός

Σήμερα, αν εξετάσουμε προσεκτικά τις σύγχρονες κοινωνίες θα παρατηρήσουμε ότι επικρατεί διάχυτα ένας ήδονισμός. Αυτό καλλιεργείται έντονα από τον σύγχρονο άνθρωπο, βιώνεται στην προσωπική του ζωή, και βέβαια, αναλαμβάνουν να τον υπηρέτησουν και να τον εξυμνήσουν όλα τα σύγχρονα Μέσα Μαζικής Ένημέρωσης. Οί τηλεοράσεις, τα περιοδικά, τα βιβλία, τα ραδιόφωνα, ό κινηματογράφος, τó θέατρο, τó τραγούδι, ή λογοτεχνία κ.λπ., όλα τά όπτικοακουστικά μέσα, ικανοποιούν την ακόρεστη πείνα και δίψα του ανθρώπου για τήν απόλαυση τής κατ' αίσθησιν ήδονής.

Είναι γνωστό τó σύστημα του ήδονισμού, που υπήρχε στην αρχαιότητα. Σύμφωνα με τó σύστημα αυτό ή ήδονή είναι αγαθό, ενώ ή λύπη και ό πόνος είναι κακά. Ίδρυτής τής Σχολής του ήδονισμού ήταν ό Άρίστιππος ό Κυρηναίος (435-355 π.Χ.). Λεγόταν Κυρηναίος, γιατί καταγόταν από τήν Κυρήνη και από αυτό πήρε και ή Σχολή του τήν έπωνυμία, δηλαδή Κυρηναϊκή Σχολή. Κατά τον Άρίστιππο τόσο τó παρελθόν, όσο και τó μέλλον ξεφεύγουν από τήν κυριότητα του ανθρώπου, γι' αυτό τó μόνο στο όποιο έχει εξουσία ό άνθρωπος είναι ή ήδονή που απολαμβάνεται στο παρόν. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα γνωσιολογικό έμπειρισμό, αφού διδάσκει ότι ό νοός του ανθρώπου δέν μπορεί να φθάσει στην βίωση των πνευματικών αξιών, και γι' αυτό αυτές οί πνευματικές αξίες δέν πρέπει να ρυθμίζουν τον ανθρώπινο βίο. Κατά τον Άρίστιππο: «ή ήδονή δι' αυτήν αίρετή και αγαθόν». Ή ήδονή είναι αυτή καθ' έαυτήν προτιμητέα και αγαθό, ανεξάρτητα από τά αντικείμενα και τις πηγές από τις όποιες προέρχεται. Ό άνθρωπος πρέπει να απολαμβάνει τήν ήδονή, χωρίς όμως να κυριαρχείται από αυτήν. Έλεγε: «έχω και ούκ έχομαι». Ή ήδονή προηγείται από τούς ήθικους κανόνες, οί όποιοι πρέπει να παραμερίζουν όταν τήν έμποδίζουν.

Ό ήδονισμός ως σύστημα καλλιεργήθηκε και βιώθηκε από τον έπικουρισμό. Ή ήθική του Έπικούρου ξεκινάει από τήν ήδονή, ή όποια είναι «αρχή και τέλος του μακαρίως ζήν... πρώτον αγαθόν τουτο και σύμφυτον... πάσα ούν ήδονή αγαθόν... καθάπερ αλγηδών πάσα κακόν». Βέβαια, ό Έπίκουρος δέν έδινε προτεραιότητα στις υλικές και αισθησιακές ήδονές, γιατί πρότασε τις πνευματικές ήδονές. Ίσχυριζόταν ότι είναι έσφαλμένη ή ταύτιση μεταξύ τής ήδονής και τής αισθησιακής απόλαυσης. Ένώ οί υλικές ήδονές δίνουν εύχαρίστηση, έν τούτοις είναι συνδεδεμένες με πόνο. Μεγαλύτερη αξία έχουν οί ήδονές τής ψυχής. Γε-

νικώς, ή γνωστική θεωρία του Έπικούρου είναι έμπειρική και υλιστική².

Τόσο ό Άρίστιππος ό Κυρηναίος όσο και ό Έπίκουρος έθεταν τον ήδονισμό μέσα στο όλο γνωσιολογικό τους σύστημα που ήταν όπωσδήποτε υλιστικό. Πρόκειται, δηλαδή, για μιá φιλοσοφική θεωρία, αφού ξεκινούσε από γνωσιολογικές αρχές. Αυτό παρατηρούμε και σε μεταγενέστερους φιλοσόφους στους όποιους ό ήδονισμός αποτελούσε ένα μέρος του φιλοσοφικού συστήματός τους.

Ή διαφορά με τήν σύγχρονη πραγματικότητα τής βίωσης του ήδονισμού είναι ότι σήμερα ή ήδονή αφ' ενός μεν χωρίζεται από τις ψυχικές ήδονές, και παραμένει μόνο στον κόσμο των σωματικών αισθήσεων, αφ' έτέρου δέ δέν είναι απόρροια και προϊόν μιás γνωσιολογικής θεωρίας και ένδός φιλοσοφικού συστήματος, αλλά καρπός μιás αισθησιακής απολαύσεως, χωρίς στοχασμούς και όραματισμούς. Πρόκειται για μιá παράγωγη κατάσταση. Έτσι, ενώ για τούς φιλόσοφους του ήδονισμού ή ήδονή θεωρείται ένα ύπαρξιακό θέμα, για τούς σημερινούς ανθρώπους είναι απλώς μιá απόλαυση, και δέν έντάσσεται στα λεγόμενα ύπαρξιακά προβλήματα. Βέβαια, στο βάθος και ή σύγχρονη απόλαυση τής ήδονής συνιστά μιá ύπαρξιακή αναζήτηση, αλλά δέν τó αισθάνεται έτσι ό άνθρωπος, ούτε και ξεκινά από αυτήν τήν αφετηρία για να βίωση τήν ήδονή.

Στις σύγχρονες κοινωνίες επικρατεί ένας άκροτος και αφιλόσοφος ήδονισμός και ευδαιμονισμός. Δέν χρησιμοποιούμε τον όρο ευδαιμονισμό με τήν αρχική φιλοσοφική έννοια, αλλά με τήν σύγχρονη ρέουσα σημασία. Έπιζητείται ή απόλαυση. Γι' αυτό και στις σύγχρονες κοινωνίες αποφεύγεται ό πόνος, ή άσκηση, ή στέρηση και έπιδιώκεται ή απόλαυση με όποιονδήποτε τρόπο, ή έπικράτηση των ατομικών δικαιωμάτων. Πιστεύω ότι στο σημείο αυτό βρίσκεται και ή διαφορά μεταξύ τής ρωμαϊκής και τής αντιρωμαϊκής ζωής. Ή Όρθόδοξη Έκκλησία όμιλεί συνεχώς για σταυρό και σταύρωση, πράγμα τó όποιο είναι άκατανόητο για τήν ανθρώπινη νοοτροπία.

Στήν συνέχεια, όμως, θα παραθέσουμε τήν διδασκαλία του άγιου Μαξίμου του Όμολογητού για τήν ήδονή και όδύνη. Θα φανή ότι οί άγιοι Πατέρες, όπως τó κάνει εδώ ό άγιος Μάξιμος ό Όμολογητής, με όλη τήν θεολογία τους συνεχίζουν τήν σκέψη των αρχαίων φιλοσόφων, άπαντούν στα δικά τους προβλήματα, μέσα όμως από τήν προοπτική και τήν έμπειρία τής Άποκαλύψεως.

(Συνεχίζεται)

2. Βλ. *Θρησκευτική και ήθική εγκυκλοπαιδεία*, τόμ. 6, στ. 7 και Γρηγ. Κωσταρά, *Φιλοσοφική προπαιδεία*, 218 και 263.

ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΚΠΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΑΠΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

(ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ)

1. Τὸ «Παπικὸ Συμβούλιο γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν», στίς 13 Σεπτεμβρίου 1995 ἐξέδωσε στὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας «L' Osservatore Romano» ἕνα θεολογικὸ κείμενο, τὸ ὁποῖο ἐπιγράφεται «Les traditions grecque et latine concernant la procession du Saint - Esprit» (Αὐτο-

καὶ τέσσερα χρόνια ἀργότερα, στίς 7 Νοεμβρίου 1990, σὲ μιὰ γενικὴ ἀποτίμηση τοῦ διαλόγου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν Ὁρθόδοξη (βλ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 449/15.11.90, σελ. 11). Στὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ κείμενα ἀνέφερε συγκεκριμένα «ὅτι τοῦτο (ἐνν. τὸ Filioque) δὲν φαίνεται πλέον νὰ ἀποτελεῖ οὐσιώδες ἐμπόδιο γιὰ τὸν Διάλογο καὶ τὶς ἐξ αὐτοῦ μέλλουσες νὰ προκύψουν συνέπειες», ἀναγνωρίζοντας συγχρόνως ὅτι ἡ προσθήκη τῶν λέξεων «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως προκάλεσε ἀντιδράσεις στοὺς ἀδελφούς μας τῆς Ἀνατολῆς (σελ. 11), σὲ ἀντίθεση ὅμως πρὸς τὴν Ἐγκύκλιο τῆς 30ῆς Μαΐου 1986, στὴν ὁποία ἀφενδὸς οὐδεμία ἀναφορὰ γίνεται στὴ θεολογικὴ παράδοση τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀφετέρου χωρὶς καμία ἐπιφύλαξη ἀναφέρει τὴν ἔκφραση «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Ἡ ἐντὸς τῆς τετραετίας ἀλλαγὴ τῶν ἀντιδράσεων, ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, δικαιολογεῖται ἀπόλυτα ἀφού ἀρκετὰ χρόνια πρὶν εἶχε ἀρχίσει, τουλάχιστον στοὺς θεολογικοὺς κύκλους τῆς, μιὰ προσπάθεια γιὰ ἐξεύρεση μιᾶς συμφωνίας στὸ θέμα τῆς ἐκπόρευσης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (βλ. Ἰ. Ντυμόν, Αἱ σύγχρονοι τάσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς πνευματολογίας, ἐν «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», Θεσσαλονίκη 1971. Α. de Halleux, Pour un accord oecuménique sur la procession de l' Esprit - Saint et l' addition du Filioque au Symbole, ἐν IRENIKON 51 (1978), σελ. 451-469). Ἐτσι λοιπὸν τὸ συγκεκριμένο Κείμενο τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου ἔπρεπε νὰ ἀντανακλᾷ τὸ αἰσιόδοξο πνεῦμα τῆς παπικῆς ἀναφορᾶς, τῆς 7ης Νοεμβρίου 1990, νὰ εἶναι σύμφωνο μὲ τὴν ἐπίσημη Κατήχηση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (πρὸβλ. σελ. 15-16 καὶ 21, ὑποσ. 12), στὴν ὁποία περιέχεται ἡ συνοδικὴ καὶ πατερικὴ διδασκαλία τῆς λατινικῆς παράδοσης σχετικὰ μὲ τὴν σχέση τῶν τριῶν θείων Προσώπων στὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδας, καὶ συγχρόνως νὰ μὴν εἶναι ἀντίθετο μὲ τὸ ὅλο πνεῦμα τῆς παραγράφου τοῦ ἐπισήμου κειμένου τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ γνωστοῦ

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. Χρυσοστόμου Σαββάτου

τελὴ τετραγλώσση ἔκδοση ἀπὸ Pontificium Consilium ad Cristianorum Unitatem Fovendam, Typis Vaticanis MCMXCVI/ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 544/31.5.97, σελ. 8-17. Οἱ παραπομπές γίνονται στίς ἀντίστοιχες σελίδες τῆς ἔκδοσης τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου). Ὅπως ἀναφέρεται καὶ στὸ εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα, ἀφορμὴ γιὰ τὴν σύνταξη τοῦ κειμένου ἦταν ἡ σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου - Παύλου Β', κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπίσημης ἐπίσκεψης τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὴ θρονικὴ ἑορτὴ στὴ Ρώμη, τὴν 29 Ἰουνίου 1995, μὲ τὴν ὁποία ζήτησε νὰ διασαφηνισθεῖ: «ἢ περὶ τοῦ Filioque πατροπαράδοτος διδασκαλία ἢ περιεχομένη εἰς τὴν λειτουργικὴν διατύπωσιν τοῦ λατινικοῦ "Πιστεύω", ὥστε νὰ φωτισθῇ ἐντελῶς ἡ τελεία ἀρμονία αὐτῆς πρὸς ὅσα ἡ συνελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 381 οἰκουμενικῇ Σύνοδος ὁμολογεῖ στὸ σύμβολο αὐτῆς τὸν Πατέρα ὡς πηγὴ τῆς ὅλης Τριάδος, μόνην ἀρχὴν τοῦ τε Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», ἐνῶ σκοπὸς τοῦ Κειμένου αὐτοῦ εἶναι νὰ «συμβάλῃ εἰς τὸν διάλογον, τὸν ὁποῖον διεξάγει ἡ μεικτὴ διεθνῆς Ἐπιτροπὴ μεταξὺ τῆς Καθολικῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας». Εἰσαγωγικὰ πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ πάπας εἶχε ἐκφράσει παρόμοιες θέσεις καὶ ἀντιλήψεις σχετικὰ μὲ τὸ θεολογικὸ πρόβλημα τοῦ Filioque. Συγκεκριμένα στίς 30 Μαΐου 1986, στὴν «Ἐγκύκλιο ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κόσμου» (πρὸβλ. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ 360/1.7.86, σελ. 3-4)

Κεϊμένου του Μονάρχου (6 Ιουλίου 1982), στο οποίο μεταξύ άλλων αναφέρεται χαρακτηριστικότερα: «χωρίς να θέλωμεν ακόμη να επιλύσωμεν τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι ἔχουν προκύψει μεταξύ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν Υἱοῦ καὶ Πνεύματος, δυνάμεθα ἤδη νὰ εἰπώμεν ἀπὸ κοινοῦ ὅτι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον (Ἰωάν. ιε', 15), ὡς ἐκ μόνης πηγῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι, τὸ ὁποῖο ἐγένετο Πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἡμῶν (Ρωμ. η', 15), ἐπειδὴ εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναπαύεται ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῇ αἰωνιότητι» (Service d' Information du Secretariat pour la promotion de l' unite des Chretiens, 49, σελ. 116, I, 6). Ἡ παρούσα παράγραφος σχολιάστηκε ἀρκετά, τόσο ἀπὸ Ὀρθοδόξους θεολόγους ὅσο καὶ ἀπὸ Ρωμαιοκαθολικοὺς (βλ. εἰδικὸ ἀφιέρωμα ΣΥΝΑΞΗ 11/1984), ἀπὸ ὀρθοδόξου δὲ πλευρᾶς τονίστηκε ἡ θετικὴ συμβολὴ τοῦ Κεϊμένου, γιὰ μιὰ μελλοντικὴ μελέτη τοῦ θέματος τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (*Metropolita Chrysostomos Konstantinidis*, ἐν *Oriente Cristiano* 1/1983, σελ. 81. *Βόρις Μπομπρίνσκοβιτς*, Ἐμπιστοσύνη στὸ Διάλογο, ἐν ΣΥΝΑΞΗ 11/1984, σελ. 53), ἐφόσον πρῶτιστα καθορισθεῖ τὸ θεολογικὸ περιεχόμενον τῆς χρησιμοποιουμένης ὀρολογίας, ἢ ὁποῖα ὑποκρύπτει καὶ τὸν κίνδυνον μιᾶς ἰδιάζουσας ἐρμηνεύσεως, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔχει τονισθεῖ (*Γ. Μαντζαριδῆ*, *Δυνατότητες καὶ προβλήματα τοῦ Κεϊμένου*, ἐν ΣΥΝΑΞΗ 11/1984, σελ. 50).

Τὸ Κεϊμένο λοιπὸν τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου, ἀποτέλεσμα ἀρκετῆς θεολογικῆς μελέτης καὶ προβληματισμοῦ, προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσει μιὰ παράδοση, ἢ ὁποῖα θὰ εἶναι σύμφωνη μετὰ τὴν πίστη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ συγχρόνως θὰ ἀποτελεῖ γέφυρα προσέγγισης μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀνατολῆς. Ἐγχείρημα ἀρκετὰ δύσκολο, ἀφοῦ τὰ ἀποκλίνοντα εἶναι ἰσχυρότερα ἀπὸ τὰ συγκλίνοντα σημεία, δὲν παύει ὅμως νὰ ἀποτελεῖ μιὰ σημαντικὴ προσπάθεια, στὴν ὁποῖα ἐκφράζονται οἱ ἀπόψεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸ συγκεκριμένον θέμα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν ἀπαρχὴν ἐνὸς θεολογικοῦ διαλόγου καὶ σὲ θέματα πλέον ὅπου διαφοροποιοῦνται οἱ δύο παραδόσεις. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ὡς θεολογικὴ ἀφετηρία τίθεται τὸ Σύμβολο τῆς Β' Οἰκουμενικῆς

συνόδου (381), «ὡς ἐκφρασιν τῆς μοναδικῆς κοινῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντων τῶν χριστιανῶν» καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ συνοδική, οἰκουμενικὴ, κανονιστικὴ καὶ ἀμετάκλητὴ ἀξία αὐτοῦ τοῦ Συμβόλου, ἐνῶ δὲν ἐπιτρέπεται «οὐδεμίαν ὁμολογίαν πίστεως ἀνήκουσαν εἰς μίαν εἰδικὴν λειτουργικὴν παράδοσιν... νὰ ἀντιφάσκη πρὸς τὴν ἐκφρασιν αὐτῆς τῆς πίστεως διδασχθείσης καὶ ὁμολογηθείσης ὑπὸ τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας» (σελ. 4).

2. Εἶναι σημαντικό καὶ ἄξιο παρατήρησης ὅτι τὸ κεῖμενον αὐτό, ὡς θεολογικὴ βάση γιὰ τὴν παρουσίαση καὶ διερεύνηση τοῦ θέματος τῆς ἐκπορεύσεως, ἀποδέχεται τὴν μοναρχία τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, ὡς κοινὴ θεολογία τῶν δύο παραστάσεων. «Οἱ Ἕλληνες Πατέρες καὶ ἅπαντα ἡ χριστιανικὴ Ἀνατολή», ἀναφέρει συγκεκριμένα «ὁμιλοῦν περὶ τῆς μοναρχίας τοῦ πατρὸς», καὶ ἡ δυτικὴ παράδοσις ὁμολογεῖ ἐπίσης, ἀκολουθοῦσα τὸν Ἅγιον Αὐγουστίνον, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔλκει τὴν προέλευσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς «principaliter», ἤτοι ὡς ἀρχὴν (*De Trinitate*, XV, 25, 47, PL 42, 1094-1095). Ἐπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν αἱ δύο παραδόσεις ἀναγνωρίζουν τὴν «μοναρχία τοῦ Πατρὸς», τὸ ὁποῖο συνεπάγεται ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι ἡ μοναδικὴ τριαδικὴ Ἀρχὴ = Αἰτία (*principium*) τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (σελ. 4-5 Πρβλ. *A. de Halleux*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 464). Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ θεολογικὴ ἀρχὴ τῆς μοναρχίας τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς δίνει τὴν εὐκαιρία στὸ συντάκτη τοῦ κεϊμένου νὰ τονίσει, ὅτι «μοναδικὴ ἀρχὴ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν δύναται νὰ εἶναι ἡ θεία οὐσία» (σελ. 15), παρ' ἅλληλα δὲ νὰ ἐπισημαίνει καὶ τὴν σημαντικὴν θεολογικὴ ἀρχὴ τῆς Ἀνατολικῆς θεολογίας, τῆς σχέσης δηλαδὴ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς πρὸς τὴν αἰώνια σχέση τῶν δύο θείων προσώπων, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολή δὲν ἀρνεῖται πάντως τὴν αἰώνιαν σχέσιν Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν των ἀπὸ τὸν Πατέρα» (σελ. 6). Οἱ δύο αὐτὲς θεολογικὲς ἀρχαὲς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσουν τὴν βάση γιὰ οὐσιαστικὴ ἔναρξη ἐνὸς θεολογικοῦ διαλόγου, ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὰ πλαίσια τῶν δύο παραδόσεων. Τὸ κεῖμενον ὅμως αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἶναι δέσμιον

ἀφενδὸς τῆς μὴ ὑπέρβασης τοῦ σχήματος «ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς» (*tamquam ex uno principio*) τῶν συνόδων τῆς Λυῶνος Β' (1274) καὶ τῆς Φερράρας - Φλωρεντίας (1438-1439) (σελ. 14-15), ἀφετέρου δὲ τοῦ διπλοῦ θεολογικοῦ περιεχομένου τοῦ ὄρου «ἐκπόρευσις», ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ τὴν γενεσιουργὸ αἰτία ὄλων τῶν μέχρι σήμερον θεολογικῶν ζητημάτων, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς ἐκπορεύσεως. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι δὲν κατέστη, ἀπὸ μέρους τοῦ συντάκτου τοῦ Κεϊμένου, δυνατὴ ἡ ἀποφυγὴ τοῦ συχνὰ ἐπαναλαμβανομένου λάθους, τῆς χρησιμοποίησης δηλαδὴ ὄρων μὲ διπλὸ θεολογικὸ περιεχόμενο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπανέρχεται τὸ θέμα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς χρησιμοποιουμένης θεολογικῆς ὀρολογίας.

α) Σημαντικὸ πρόβλημα ἀποτελεῖ τὸ θεολογικὸ περιεχόμενο τοῦ χρησιμοποιουμένου ὄρου «ἐκπόρευσις». Χωρὶς καμία ἀμφιβολία εἶναι πλέον ἱστορικὴ πραγματικότητα ἡ σύγχυση ποῦ ὑπάρχει στὴν δυτικὴ κυρίως θεολογία σχετικὰ μὲ αὐτὸν τὸν ὄρο καὶ πιὸ συγκεκριμένα τὸ τί ἐκφράζει στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴ Δύση· τὸ πρόβλημα πλέον δὲν ἐπικεντροῦται στὸ περιεχόμενο τῶν ὄρων «φύσις» καὶ «ὑπόστασις», ὅπως παλαιότερα, ἀλλὰ στὸ περιεχόμενο τῶν ὄρων «ἐκπόρευσις» καὶ «procession» στὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση ἀντίστοιχα: «Ἡ λατινικὴ *procession* εἶναι γενικώτερος ὄρος, σημαίνων τὴν μετάδοσιν (*communicatio*) τῆς ὁμοουσίου θεότητος τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱόν, καὶ τοῦ Πατρὸς διὰ καὶ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», ἀναφέρεται στὸ Κεῖμενο, καὶ συνεχίζει ὁ συντάκτης του», ὁμολογοῦντες τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «*ex Patre procedentem*», οἱ Λατῖνοι δὲν ἠδύναντο, λοιπόν, παρὰ νὰ ὑποθέσουν ἓνα σιωπηλῶς ὑπονοούμενον *Filioque*, τὸ ὁποῖον θὰ καθίστατο βραδύτερον κατηγορηματικῶς διατυπωμένον εἰς τὴν λειτουργικὴν τῶν ἀπόδοσιν τοῦ συμβόλου» (σελ. 10-12 καὶ ὑποσ. 3). Στὴν μὲν πρώτη χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ δηλώσει τὴν ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ὑποστατικὴ ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀντιδιαστέλλεται ἀπὸ τὸν ὄρο «πέμψις», μὲ τὸν ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ κατ' ἐνέργεια ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στὴν Δύση ὁμοίως ὁ ἴδιος ὄρος «procession» ἐκφράζει καὶ τὴν ὑποστατικὴ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν κατ' ἐνέργεια ἀποστολὴ Αὐ-

τοῦ, ἡ παράθεση δὲ χωρίου ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτη ἐπιβεβαιώνει τὴν δυτικὴ ἀντίληψη· «Ἐκ τῶν ὄρων τῶν ἐχόντων σχέσιν πρὸς οἰανδήποτε ἀρχὴν, ὁ ὄρος *procession* εἶναι ὁ γενικώτερος. Τὸν χρησιμοποιοῦμεν δι' οἰανδήποτε ἀρχὴν ἐπὶ παραδείγματι, λέγομεν ὅτι ἡ γραμμὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ στίγμα τῆς τελείας, ὅτι ἡ ἀκτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ ποταμὸς ἀπὸ τὴν πηγὴν του, ὡς καὶ εἰς πλείστας ὅσας ἄλλας περιπτώσεις. Ἐπίσης, πράγματι, ὅσας ἀποδεχόμεθα τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον ὄρον διὰ νὰ ὑποδηλώσωμεν τὴν ἀρχὴν, δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα προέρχεται ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (*Summa Theologica Ia, q. 36, a. 2, c. Probl. σελ. 11, ὑποσ. 3*). Ἡ ταύτιση ἢ σύγχυση αὐτὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ στίς μεταφράσεις τοῦ σχετικοῦ Κεϊμένου τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου στίς σύγχρονες εὐρωπαϊκὲς γλώσσες (ἀγγλική, γαλλικὴ) καὶ στὴ ρωσικὴ, ὅπου ὁ ὄρος «procession» ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἐκπόρευσης, ὑπὸ γενικὸ περιεχόμενο, ἐνῶ στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση ὁ ὄρος «procession» ἀποδίδεται μὲ τὸν ὄρο «προϊέναι», τοῦ ὁποῖου ὡς γνωστὸν τὸ θεολογικὸ περιεχόμενο δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ ὄρου «ἐκπόρευσις», ἀλλ' ἐκφράζει τὴν κατ' ἐνέργεια ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι τὸ διπλὸ θεολογικὸ περιεχόμενο τοῦ λατινικοῦ ὄρου «procession». Ἡ σύγχυση αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν παράθεση τῶν σχετικῶν πατερικῶν χωρίων (σελ. 12-19), ὅπου ἐπιγραμματικὰ ἀναφέρεται τὸ ἐξῆς: «πρόεισιν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἐν τῇ ὁμοουσίᾳ αὐτῶν κοινωνία δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ἡ θεία οὐσία, ἡ ὁποία πρόεισιν ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι μετεδόθη εἰς αὐτὸ ἡ θεία οὐσία ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, τὴν ὁποῖαν ἔχουν ἀπὸ κοινού» (σελ. 14). Ἡ συμπερασματικὴ αὐτὴ ἀποψη ὁδηγεῖ τὴν ὅλη προβληματικὴ στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμοουσιότητος μὲ ἀποτέλεσμα ἀφενδὸς νὰ παραβλέπεται τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ - Πατρὸς ἀναφορικὰ μὲ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὡς αἰτία καὶ ἀρχὴ στὴν Ἁγία Τριάδα, καὶ ἀφετέρου νὰ ἐπανερχόμεθα στὴν ἴδια συγχυτικὴ κατάσταση, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπο κοινωνίας καὶ ὑπαρξῆς τῶν θείων προσώπων.

(Συνεχίζεται)

Ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικότητα ὡς ἀπάντησι στο «πρόβλημα» τῶν ναρκωτικῶν*

Ὅπως γίνεται φανερό, ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικότητα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη στὸν κόσμο ποὺ κατέχει τὴ ζωὴ, διότι τὸ θεμέλιό της εἶναι αὐτὴ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ὁ Θεάνθρωπος ποὺ διεκήρυξε ὅτι, «*Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ*»²³ καὶ τὸ ἀπέδειξε τόσο μὲ τὴν ἀνάστασι τῶν

ἀναφέρομαι στὰ κυριώτερα καὶ γενικώτερα ἀπὸ αὐτά.

1. Ἡ πίστι καὶ τὸ βίωμα τῶν ἐσχάτων

Κύριο γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος εἶναι ὁ ἐσχατολογικὸς τῆς προσανατολισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐκφράζεται μὲ τὸν γνωστὸ ἀποστολικὸ λόγο, «*οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν*»²⁷. Σὲ ἀντίθεσι μὲ τὰ σύγχρονα κυριαρχοῦντα ρεύματα, ποὺ ἀντιλαμβάνονται τὴν πραγματικότητα μόνον ὡς ἀντικείμενον τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοῦ, ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοσι τονίζει τὴν πίστι σὲ αἰώνιο πνευματικὸν κόσμο, μὲ τὸν ὁποῖο συνδέει τὴν παρούσα πραγματικότητα. Τὰ ἐσχάτα εἶναι «*ἡ ἡτοιμασμένη ἡμῖν βασιλεία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου*»²⁸, ἢ «*ἡ οἰκεία πατρις*»²⁹, κατὰ τὴν πατερικὴ ἐκφραση, ὅπου βασιλεύει ἡ ὄντως ἐλευθερία. Τὰ ἐσχάτα αὐτὰ θεωροῦνται καὶ βιώνονται, κατὰ τὴν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, ὡς «*τὰ οὐράνια πράγματα, τὰ πάσης μεταβολῆς ἀνώτερα*»³⁰. Αὐτὰ τὰ ἐσχάτα, ποὺ ἔχουν πηγὴ τους τὸν αἰώνιο Θεό, διψᾷ ἀσίγαστα ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ὅπως τὸ διακηρύττει ὁ ἅγιος Ἀγιοσύνης: «*Μᾶς ἐπλασες διὰ Σὲ (ὦ Θεέ), ἡ δὲ ψυχὴ μας ἀγωνιᾷ, ἕως ὅτου ἀναπαυθῆ εἰς τοὺς κόλπους Σου*»³¹.

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. **Αὐγουστίνου Γ. Μύρου**
Δρος Θεολογίας, Φιλολόγου, Ἱεροκήρυκος

νεκρῶν, ὅσο καὶ μὲ τὴν δική του. Αὐτὸς ἦλθε κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους «*ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν*»²⁴. Ἡ Ἐκκλησία, ἐπίσης, προσφέρει τὴ δυνατότητα τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ποὺ εἶναι «*ζωὴ καὶ ζωοποιούν... καὶ ζῶσα πηγὴ νοερά*»²⁵.

Ποιὸς ἄλλος, λοιπόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία θὰ μπορούσε νὰ ἀπαντήσῃ ὑπεύθυνα καὶ οὐσιαστικὰ σ' ἓνα πρόβλημα κατ' ἐξοχὴν ὑπαρξιακό, πρόβλημα ποιότητος ζωῆς, ὅπως εἶναι τὸ λεγόμενο «πρόβλημα» τῶν ναρκωτικῶν, ὅταν ὅλοι μας βρισκόμαστε ἀνίσχυροι καὶ ἐναγώνιοι κάτω ἀπὸ τὴν δαμόκλεια σπάθῃ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου; Ἡ Ἐκκλησία ἀρνούμενη τὴν ἀτομοκρατία καὶ τὴ λογοκρατία τοῦ αὐτονομημένου ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀνθρώπου ἀποκόπτει τίς ρίζες ποὺ τροφοδοτοῦν τὸν εὐδαιμονισμό, τὸ προσφορώτερο περιβάλλον γιὰ τὴν ἀνάπτυξι καὶ τὴν ἔξαρσι τῆς μᾶστιγος τῶν ναρκωτικῶν. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικότητα, εἶναι πρότασι ζωῆς γιὰ ὅλους.

Ἐδῶ πρέπει νὰ γίνω πιὸ συγκεκριμένος. Ἡ ἀντιμετώπισι τῶν ναρκωτικῶν κατὰ κοινὴ ὁμολογία παρουσιάζει δύο κύρια μέτωπα: τὴν πρόληψι καὶ τὴν θεραπεία. Γιὰ τὴν πρόληψι χρειάζεται ἀπρόσβλητη πνευματικὴ θωράκισι τῶν νέων μὲ τὴν καλλιέργεια ἀντιστασιακοῦ φρονήματος. Γιὰ τὴν θεραπεία ἀπαιτεῖται ἀντίδοτο ἰσχυρότερο τοῦ ναρκωτικοῦ. Ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικότητα ἔχει λόγο καὶ στὰ δύο. Ἀποτελεῖ πνευματικὸ φρούριον καὶ ὀπλοστάσιον ποὺ διαθέτει τὸν πιὸ τέλειο πνευματικὸ ἐξοπλισμό, ἀλλὰ καὶ πνευματικὸ ἰατρεῖο μὲ τὰ ἀποτελέσματα πνευματικὰ φάρμακα²⁶. Ἐν συντομίᾳ

Πιστεύω, ὅτι μόνον μία τέτοια ἐσχατολογικὴ πίστι, βιωμένη στὴν καθημερινὴ ζωὴ, μπορεῖ νὰ πληρώσῃ κάθε ὑπαρξιακὸ κενό. Μόνον μία τέτοια αἰώνια ἀλήθεια μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἀντιστασιακὸ καὶ ἀπεξαρτητικὸ φρόνημα στοὺς νέους. Μόνον μία τέτοια ἀμετάβλητη πραγματικότητα μπορεῖ νὰ ἀποβῆ ὁ κυματοθραύστης σὲ ὄλες τίς σύγχρονες προκλήσεις γιὰ τὴ δοκιμὴ καὶ τὴ χρῆσι τῶν ναρκωτικῶν.

* * *

Εἶναι ἀνάγκη ἐδῶ νὰ διακρίνουμε τὴν ἐσχατολογικὴν πίστι καὶ ἐμπειρία τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος ἀπὸ τὰ ποικίλα μυστικιστικὰ κινήματα, ποὺ ἀφθονοῦν στὴν ἐποχὴ μας. Ὅπως παρατηρεῖ

Ἐκκλησία». *Εἰς τὴν Γένεσιν*, 1' PG 53, 22, «*Ἱατριῶν ἐστὶ πνευματικῶν ἡ Ἐκκλησία καὶ δεῖ τοὺς ἐνταῦθα παραγενομένους, κατάλληλα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας καὶ τοῖς οἰκείοις τραύμασι ἐπιτιθέντας, οὕτως ἐπιανέναι*».

27. *Πρὸς Ἐβραίους*, 13, 14.

28. *Κατὰ Ματθαῖον*, 25, 34.

29. Ἰω. Χρυσόστομος, *Εἰς Γαλάτας* 5, 3' PG 61, 668.

30. Τοῦ αὐτοῦ, *Εἰς Ἐφεσίους*, 1, 1' PG 62, 11.

31. Ἁγίου Ἀγιοσύνης, *Ἐξομολογήσεις*, μετ. Ἀ. Δαλεζίου, 1965), σ. 1.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 678 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 16 τεύχους.

23. *Κατὰ Ἰωάννην*, 14, 6.

24. *Αὐτόθι* 10, 10.

25. *Πεντηκοστάριον*, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, ἐσπέρας.

26. Ἰω. Χρυσόστομος, *Εἰς τὰς Πράξεις*, 18' PG 60, 148,

«*φρούριον κατασκευάσασιν κατὰ τοῦ διαβόλου. Τοῦτο γὰρ ἡ*

ὁ Στέλιος Ράμφος, «ἡ (Ὁρθόδοξη) πνευματικὴ ἀλλοίωσις... συνυφαίνεται μὲ ριζικὴ ἀλλαγὴ τρόπου ὑπάρξεως καὶ ὄχι μὲ ἀναζητήσι διαφορετικῆς ἐμπειρίας, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν μύησι σὲ ποικίλους ἐσωτερισμούς... Οἱ μυστικισμοὶ ὡς διεκδικήσεις ἐκοτακτικῆς ἐμπειρίας εἶναι ἀπόκοσμοι καὶ κατὰ βάθος προτείνουν ἓνα δρόμο σωτηρίας· τὴν κατ' ἐννοιαν ἔξοδον ἀπὸ τὸν χρόνον στὴ ριζικὴ ἀδυναμία τους νὰ δημιουργήσουν καινούργιο κόσμον ἐν χρόνῳ»³². Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο, ὁ ἴδιος, τονίζει: «Χωρὶς τὸ ἔσχατο, τὸ παρὸν ὑπάρχει ὡς παράγωγο τῶν αἰσθήσεων καὶ ἀπεργάζεται ὄχι πλέον τὴ διάρκεια, ἀλλὰ τὸν διαμελισμὸ τοῦ χρόνου»³³. Ἀντίθετα, ἢ βίωσι τοῦ ἐσχάτου ὡς καινῆς κτίσεως χαρίζεται ἀνεξάντητη ἐλπίδα καὶ γίνεται πηγὴ δυνάμεως γιὰ τὴν πορεία πρὸς τὴν ἀνάστασι, πρὸς τὴ μεταμόρφωσι καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἀποδιοργανωμένου ναρκωμανοῦς, ἢ καὶ τοῦ ἀμοραλιστοῦ ἐμπόρου τῶν ναρκωτικῶν.

2. Ὁ ἀσκητικὸς τρόπος ζωῆς

Ἡ Ὁρθόδοξη πνευματικὴ χρωματίζεται ἔντονα ἀπὸ τὸν ἀσκητικὸν τῆς χαρακτῆρα. Εἶναι ἡ πνευματικὴ, ἢ ὁποῖα ἀποτυπώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ ἀσκητικοῦ χριστιανοῦ ποὺ ἀγρυπνεῖ στὴν προσευχῇ, ποὺ νηστεύει, ποὺ δουλαγωγεῖ τὸ σῶμα του καὶ ἀρνεῖται νὰ ὑποταχθῇ στὸ «ἴδιον θέλημα». Μὲ τὴν πῶσι του ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν ἀσφάλειά του, ποὺ ἦταν βασισμένη στὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀναζητεῖ τώρα μὲ τὴν προσκόλλησίν του στὰ πράγματα, στὰ ὑποκατάστατα, ὅπως εἶναι τὰ ναρκωτικά. Ὁ ἀσκούμενος χριστιανὸς θέλει νὰ ἐπαναφέρει τὴ βᾶσι τῆς ἀσφαλείας του στὸν Θεό. Γι' αὐτὸ συσταυρώνεται καὶ συνθάπτεται μὲ τὸν Χριστό, μιμούμενος τὴν ζωὴ τῶν μαρτύρων, γιὰ νὰ συναναστηθῇ μὲ τὸν Χριστό. Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος, «ὁ ἀσκητὴς εἶναι ὁ ἀληθινὰ ἐλεύθερος, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν χωρὶς Χριστοῦ ἄνθρωπο τοῦ καιροῦ μας, ποὺ ὑποδουλῶνται κάθε μέρα καὶ περισσότερο στὸν λεγόμενον πολιτισμὸ του»³⁴.

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ τοῦ ἀσκητικοῦ χριστιανοῦ μᾶς προσφέρει μία μακραίωνη ἱστορικὴ μαρτυρία συγκροτήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐντελῶς ἀντίθετη μὲ τὶς κοσμικῆς, εἰδωλολατρικῆς καὶ αἰρετικῆς ἀτυπάτες γιὰ ἀπλοποιημένες λύσεις στὰ ἠθικά μας προβλήματα, ποὺ οἰσιαστικὰ διαλύουν τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη πνευματικὴ παράδοσι, δὲν ὑπάρχει σωτηρία χωρὶς θυσία καὶ χωρὶς ἀλλαγὴ

στὸν τρόπο ζωῆς. «Ἡ ἀρετὴ στὴν Ὁρθόδοξία δὲν διδάσκεται τόσο, ὅσο ἀσκεῖται»³⁵. Οὔτε ὀδηγεῖ σ' αὐτὴν ἄλλος δρόμος, ἐκτὸς ἀπὸ «τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν»³⁶.

Ἐνας νέος ποὺ μεγαλώνει μὲ τὴν ἐν Κυρίῳ ὑπακοή, πορευόμενος τὸν δύσκολο αὐτὸ καὶ ἀνηφορικὸ δρόμο, συνειδοποιεῖ ὅτι ἡ ζωὴ κερδίζεται μὲ ἀδιάκοπη προσπάθεια. Μαθαίνει νὰ χαίρεται τὴν κατάκτησιν τῶν στόχων του μὲ τὸν καθημερινὸ προσωπικὸ του ἀγῶνα, ποὺ προσελκύει τὴ θεία χάρι, καὶ ὄχι μὲ τὴν αὐτόματη καὶ ἀκοπή ἀπατηλὴ ἀνύψωσι σὲ σφαῖρες μαγικῆς μὲ τὴ βοήθεια τῶν ναρκωτικῶν. Ἐνας νέος ποῦ, νηστεύοντας, ἀσκήθηκε νὰ λέει «ὄχι», σὲ μία λαχταριστὴ λιχουδιὰ τὴν Τετάρτη καὶ τὴν Παρασκευῇ, ἔμαθε νὰ νικᾷ τὴν τρυφή καὶ τὸν κόρο³⁷. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ προετοίμασε τὸν ἑαυτὸ του νὰ ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰ τοῦ ναρκωτικοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ στρατιώτης ποὺ παρακολούθησε κανονικὰ τὸ πρόγραμμα τῶν ἀσκήσεων, εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ τὸν ἐχθρὸ στὴν πραγματικὴ μάχη. Καί, ὅπως γιὰ τὸν στρατιώτη, τὸ καλύτερο καὶ πιὸ ἀποτελεσματικὸ ὄπλο εἶναι ἡ ἀσκησί του, ἔτσι καὶ γιὰ τὸν εὐάλωτο στὰ δελεάσματα νέο ἢ καλύτερη θωράκισι του εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀσκησι στὴ ζωῇ.

3. Ἡ μυστηριακὴ καὶ εὐχαριστιακὴ ζωὴ

Ἡ μυστηριακὴ καὶ εὐχαριστιακὴ ζωὴ εἶναι τόσο συνδεδεμένη μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πνευματικὴ, ὥστε ἡ δευτέρη χωρὶς τὴν πρώτη νὰ εἶναι ἀδιανόητη.

Σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν σύγχρονη νοοτροπία, ποὺ τείνει νὰ ἐλαχιστοποιήσῃ τὴν προσωπικὴ ἠθικὴ ὑπευθυνότητα χάριν τῆς συλλογικῆς ἐνοχῆς καὶ ὑπόσχεται βοήθεια μὲ τὴν ψυχολογικὴ καθοδήγησι ὡς ὑποκατάστατο τῆς αὐθεντικῆς ἐξομολογήσεως, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπιμένει στὴν πρότασί της γιὰ προσωπικὴ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησι μπροστὰ σὲ πνευματικὸ πατέρα. «Ἡ ἀποτυχία τῆς ψυχολογίας νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀλλάξουν τὴν συμπεριφορὰ τους εἶναι προφανῆς... Ὁ καθηγητὴς τῆς Ψυχολογίας W. Kilpatrick, στὸ περιοποῦδαστο βιβλίον του "Psychological Seduction: The Failure of Modern Psychology", δείχνει ὅτι παρουσιάστηκε μία αἰξῆσι στὶς κοινωνικῆς παθολογίαι, διαζύγια, ἐκτροπῆς, ἐγκληματικὴ καὶ ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ ὄλων τῶν εἰδῶν, ἀκριβῶς τὴν ἴδια ἐποχὴ ποὺ ἡ ψυχολογία ἀντικατέστησε τὴ θρησκευτικὴ ἐ-

32. Στέλιου Ράμφου, *Πελεκάνοι ἐρημικοὶ* (ἐκδ. Ἄρμος, 1994), σ. 84.

33. *Αὐτόθι*, σ. 166.

34. Διονυσίου, μητροπολίτου Κοζάνης, *Οἰκοδομὴ καὶ Παράκλησις*, σ. 72.

35. Frank Schaeffer, *Dancing Alone*, σ. 212.

36. *Κατὰ Ματθαῖον* 7, 14.

37. Βλ. Στ. Ράμφου, *Πελεκάνοι ἐρημικοὶ*, σ. 106, «ὁ κόρος ἀπαξιώνει, διότι κινεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τυφλά ἢ νηστεία καταξιώνει, διότι δημιουργεῖ μοναδικότητες».

ξομολόγησι και υποβίβασε την άμαρτία σε τίποτε περισσότερο από ένα ψυχολογικό πρόβλημα»³⁸.

Η μετάνοια, όμως, έχει νόημα και αξία όχι απλώς ως μεταμέλεια, αλλά ως ριζική αλλαγή του τρόπου της ζωής. Με το μυστήριο της εξομολόγησης ή 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία προσφέρει άρχικα την καθαρτική και ανακαινιστική της δύναμη και στη συνέχεια την απαραίτητη πατρική καθοδηγητική της βοήθεια για την απεξάρτησι, την επαναδιοργάνωσι και την επανένταξι του συγκεκριμένου θύματος των ναρκωτικών.

Ίσως το πιο κρίσιμο σημείο στην όλη διαδικασία αντιμετώπισης του «προβλήματος» των ναρκωτικών είναι η επανένταξι, διότι απαιτείται ύγιες περιβάλλον, το οποίο να έγγωγάται την αποφυγή της *υποτροπής*. Μπορεί αυτό να είναι το περιβάλλον της σύγχρονης κοινωνίας, όταν είναι εκείνο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται άλματωδώς ή χρήσι και η έμπορία των ναρκωτικών; 'Ασφαλώς όχι. Και η 'Ορθόδοξη πνευματικότητα τί προτείνει; Το λειτουργικό και εύχαριστιακό της περιβάλλον. Αυτό που μās εισάγει στην «*εϋλογημένη βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του 'Αγίου Πνεύματος*»³⁹.

«*Η Εύχαριστία, μακριά από το να είναι μία απλή κενή θρησκευτική τελετή αποτελεί το πραγματικό σημείο συναντήσεως μεταξύ Θεού και ανθρώπου. Η παρουσία του Χριστού στο κρασί και στο ψωμί είναι το πιο άμεσο γεγονός κοινωνίας που μπορούμε να ζήσουμε σ' αυτή τη ζωή*»⁴⁰. Γι' αυτό, άκριβώς, αποτελεί το πιο ισχυρό και το πιο αποτελεσματικό αντίδοτο στο ναρκωτικό. Είπε ο Χριστός: «*Όποιος πιη από το νερό που έγώ θα του δώσω δεν θα διψήση στον αιώνα, αλλά θα μεταβληθη μέσα του σε πηγή νερού, που θα αναπηδά για να του χαριζη ζωη αιώνια*»⁴¹. 'Όποιος, λοιπόν, γεύεται με πίστι και μετάνοια τη θεία Κοινωνία, αυτός γνωρίζει ότι κανένα ναρκωτικό δεν είναι σε θέση να του χαρίση τέτοια δυνατή, ολοκληρωμένη, μόνιμη και αιώνια εϋδαιμονία. Νά, πώς ο ειδικός λειτουργιολόγος, π. 'Αλέξανδρος Σμέμαν, περιγράφει το βίωμα του πιστού, όταν φθάνη στο τέλος της θείας Λειτουργίας: «*Όλα είναι απλά και φωτεινά. Πόσο απόλυτα εκπληρωμένο το καθένα! Τί χαρά διαποτίζει το κάθε τι! Κι εμείς βρισκόμαστε πάλι στην αρχή, εκεί όπου άρχισε η άνύψωσί μας στην τράπεζα του Χριστού, στη βασιλεία του Θεού*»⁴².

38. Frank Schaeffer, *Dancing Alone*, σ. 305.

39. Αρχή της Θείας Λειτουργίας του αγίου 'Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

40. Frank Schaeffer, *Dancing Alone*, σ. 280.

41. *Κατά 'Ιωάννην*, 4, 14.

42. 'Αλ. Σμέμαν, *Η Εύχαριστία* (έκδ. 'Ακρίτας 1987), σ. 257.

Θά ήθελα στο σημείο αυτό να τονίσω, ότι τα προαναφερθέντα μέσα της 'Ορθόδοξου πνευματικότητας είναι δοκιμασμένα στην αποτελεσματικότητά τους. Αυτό αποδεικνύουν οι βίοι των 'Αγίων εκείνων, που πριν από τη μετάνοιά τους έζησαν μέσα στο βούρκο της ποικιλώνυμης άμαρτίας, όπως η αγία Φωτεινή, ο άγιος Αύγουστινος, ή όσια Μαρία ή Αίγυπτία, ο άββάς Μωυσής ο από ληστών, ή αγία Ταΐσία⁴³, που (άν ζούσαν στην εποχή μας) είναι πολύ πιθανό να είχαν δοκιμάσει και τα ναρκωτικά... Δεν είναι δε καθόλου άπιθανο, ένας από τους μελλοντικούς 'Αγίους της 'Εκκλησίας μας να είναι ένας πρώην χρήστης ναρκωτικών! 'Ακόμη και σήμερα υπάρχουν νέοι που απαλλάχθηκαν από τα ναρκωτικά, αξιοποιώντας τα μέσα της 'Ορθόδοξου πνευματικότητας. Θά μπορούσα μάλιστα να αναφέρω και συγκεκριμένα ονόματα νέων, που γνώρισα πρόσφατα στο 'Αγιον 'Όρος.

Σε τελική ανάλυσι το λεγόμενο «*πρόβλημα*» των ναρκωτικών, για την 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία δεν είναι καν πρόβλημα. Πρόβλημα ύφίσταται όταν αναζητούμε κάποια λύσι που την άγνοούμε. Η 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία δεν αναζητεί λύσι, διότι την έχει. Και αυτή είναι η δοκιμασμένη 'Ορθόδοξη πνευματικότητα, ή όποια εκφράζεται με την 'Ορθόδοξη έσχατολογική πίστι, την εκκλησιαστική άσκησι και ζωη και βρίσκει το αποκορύφωμά της στη μυστηριακή εύχαριστιακή λατρεία και κοινωνία. Το πρόβλημα υπάρχει για μās, για όσους άρνούμαστε να καταβάλουμε το τίμημα για την έξάλειψι της μάστιγος των ναρκωτικών, που δεν είναι άλλο παρὰ η μετάνοια και η επάνοδος στον πατροπαράδοτο λειτουργικό τρόπο ζωής. 'Αλλώς δεν έχουμε παρὰ να συζητούμε, να ξανασυζητούμε και να επαναλαμβάνουμε μοιραία τις πολύ ειλικρινείς πρόσφατες δηλώσεις έπισήμου εκπροσώπου του κράτους μας: «*Δυστυχώς πρέπει να το πάρουμε άπόφασι, ότι από δω και πέρα είμαστε άναγκασμένοι να συμβιώνουμε με το πρόβλημα των ναρκωτικών*»⁴⁴.

Ίσως ή φωνη των ίδιων των ναρκομανών, όπως άκούστηκε σ' ένα σύνθημά τους πριν από μερικά χρόνια στη Χαλκίδα, μπορεί να μās οδηγήσι πιο κοντά στην όρθη —στην 'Ορθόδοξη— απάντησι: «*Αν θέλετε να γιατρέψετε τους τοξικομανείς, γιατρέψτε πρώτα την άρρωστη κοινωνία σας*»⁴⁵.

(Τέλος)

43. Λεπτομέρειες από τον βίο των μνημονευθέντων άγίων βλ. στα αντίστοιχα λήμματα στο, Σωφρονίου Εϋστρατιάδου, *Άγιολόγιον της 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας* (έκδ. 'Αποστολικής Διακονίας).

44. Δηλώσεις του 'Ελληνος ύπουργού 'Υγείας και Πρόνοιας, Μάρτιος 1997.

45. 'Αδαμαντίου Αύγουστιδη, «Χρήση ναρκωτικών, ιατρικό ή κοινωνικό πρόβλημα;», *Κοινωνία 3* (1995) 281.

Η Α.Θ.Π. Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (28 ΣΕΠΤ. - 1 ΟΚΤ. 1997 ΚΑΙ ΤΗΝ ΞΑΝΘΗ (2 ΟΚΤ. 1997)

Τῆ χαρὰ καὶ τὴν τιμὴ τῆς προσωπικῆς παρουσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου γνώρισε ἡ Θεσσαλονίκη, πολιτιστικὴ πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ 1997. Ἡ Α.Θ.Π. ἀφίχθηκε τὸ πρωὶ τῆς 28ης Σεπτεμβρίου στὴ συμπρωτεύουσα ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλος, ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ ὁ Δήμαρχος

καὶ περικαλλὴ πόλιν καὶ πρωτεύουσαν τοῦ Βορείου Ἑλληνισμοῦ, ὡς προσκυνητῆς τῶν Ἁγίων, Ὁσίων καὶ Μαρτύρων τῆς πίστεως, ὡς θαυμαστῆς τῶν μεγάλων φιλοσόφων, ἐπιστημόνων καὶ ἐξαιρέτων τῆς τέχνης δημιουργῶν, ὡς μελετητῆς τοῦ ἐνδόξου ἱστορικοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ καὶ τῆς νύμφης τοῦ Θεωμαϊκοῦ, εὐχαρίστως ἀπονέμεμεν πᾶσιν ὑμῖν τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογία καὶ τὴν εὐχὴν, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, νὰ εἶναι ἀντιλήπτωρ, βοηθὸς καὶ προστάτης πάντων ὑμῶν καὶ πάσης τῆς πόλεως εἰς τοὺς αἰῶνας».

Τοῦ Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Διευθυντὴ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας»
καὶ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν

«Ὑποκλινόμεθα εὐλαβῶς, εἶπε, ἐνώπιον τῶν φυλασσόντων τὴν πόλιν Ἁγίων, τιμῶμεν τὴν δόξαν αὐτῆς, ἐπαινοῦμεν τὴν δυναμικὴν παρουσίαν αὐτῆς εἰς τὸν βαλκανικὸν καὶ τὸν εὐρύτερον περιγύρον, προσβλέπομεν δὲ μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ μέλλον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Θεσσαλονικέων, δεόμενοι ὅπως ὁ Κύριος φυλάτῃ τὴν πόλιν καὶ τὸν λαὸν ἐν παντί».

Θεσσαλονίκης καὶ Πρόεδρος τοῦ Ὄργανισμοῦ Πολιτιστικῆς Πρωτεύουσας κ. Κων. Κοσμόπουλος, παρουσία ἐκπροσώπων τῆς πολιτειακῆς καὶ πολιτικῆς ἡγεσίας, τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ χιλιάδων πιστῶν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βάρθολομαῖος ἀποβιβάστηκε στὴν προκυμαία τῆς πλατείας Ἀριστοτέλους, ἐπιθεώρησε τιμητικὸ στρατιωτικὸ ἄγημα τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ καὶ κατευθύνθηκε στὸν Θρόνο εἰδικὰ διαμορφωμένης ἐξέδρας, ὅπου ἀμέσως ἄρχισε ἡ τελετὴ ὑποδοχῆς. Προηγήθηκε ἡ ἀφιξὴ τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Σερβίας κ. Παύλου, Ρουμανίας κ. Θεόκτιστου, Βουλγαρίας κ. Μάξιμου, Γεωργίας κ. Ἡλίας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, καὶ ἄλλων Ἱεραρχῶν.

Στὸν χαιρετισμὸ του, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης συγκινημένος ἀπὸ τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴ ποὺ τοῦ ἐπιφύλαξαν οἱ ἀρχεῖς καὶ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν στὴν «ἀγιοβάδιστον πόλιν τοῦ προστάτου ἡμῶν Θαυματουργοῦ Μυροβλήτου Ἁγίου Δημητρίου, τῶν θεοκηρῶν καὶ φωτιστῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῶν Μεγάλων Ἀρχιεπισκόπων Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, Γρηγορίου, Θεωνᾶ, Συμεῶν καὶ πλειάδος Ἱεραποστόλων, Μαρτύρων, Ἱεραρχῶν, Ὁσίων καὶ Νεομαρτύρων», χαιρέτισε «ἅπαντα τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν Λαὸν» καὶ δήλωσε ὅτι «εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἀγιώνυμον

Τὴ δραστηριότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιὰ τὴν προώθηση λύσεων στὰ σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας, «ὅπως αὐτὸ τῆς ἀποκρούσεως τοῦ περιβαλλοντικοῦ κινδύνου», ἐξῆρε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλος, προσφωνώντας τὸν Παναγιώτατο. «Ἡ Πατριαρχικὴ δραστηριότης σας δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐπιμονὴν ἐνασχόλησιν μετὰ τὸ μέγα τοῦτο θέμα», τόνισε. «Ἀγωνίεσθε συγχρόνως, μετὰ θαυμαστὸν τρόπον, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τῆς φιλίας τῶν λαῶν, τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς ἀξιοπροεπείας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης, ἡ ὁποία θὰ περικλείσει εἰς τοὺς κόλπους τῆς συναδελφωμένους ὄλους τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως». Εἶπε ἀκόμη ὅτι ἡ παγκόσμια κοινότητα παρακολουθεῖ μετὰ προσοχὴ τοὺς λόγους του «ὑπὲρ τῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ τῆς συνεργασίας τῶν λαῶν. Λόγους, τοὺς ὁποίους ἐμεῖς εἰς τὴν χώραν μας στηρίζουμε πάντοτε μετὰ εὐκρινῆ διάθεση καὶ ἐλπίδα πραγματώσεώς των. Δὲν ἀγνοοῦμε ὅτι ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ εὐημερία τῶν κρατῶν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς εἰρηνικῆς ἀμίλλης καὶ συνεργασίας καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη στηρίζεται εἰς τὸν σεβα-

Η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος στην Ξάνθη. Έκατέρωθεν ο Σεβ. Μητροπολίτης Ξάνθης κ. Παντελεήμων και ο Υπουργός Μακεδονίας - Θράκης κ. Πετσάλνικος.

σμὸν τῶν ἀρχῶν τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου».

«Προσβλέπουμε σὲ σᾶς μὲ τὴ γνωστὴ πολυσχιδὴ σας παιδεία κι ἐμπειρία, μὲ τὴν ἀγρουπνη ψυχὴ σας καὶ προσδοκοῦμε τὴ συμβολὴ σας στὴν προώθηση κι ἐπίλυση πολλῶν διμερῶν καὶ ἐθνικῶν προβλημάτων καὶ τὴν παρέμβασή σας στὶς ἐξελίξεις ποὺ διαμορφώνονται ἢ κυοφοροῦνται διεθνῶς στὴν ἀβέβαιη, ὅσο και προκλητικὴ ἐποχὴ μας», ἐπίσημανε ὁ Δήμαρχος κ. Κομόπουλος.

«Σᾶς ὑποδεχόμαστε, οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ οἱ Μακεδόνες, ἀνέφερε, εὐγνώμονες κι ὑπερήφανοι, καθὼς συνδεόμαστε ἐδῶ κι αἰῶνες μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἀφοῦ αὐτὸ βοήθησε τὸ λαὸ μας σὲ καιροὺς χαλεποὺς, ὄχι μόνο ὡς

πνευματικὴ κορυφή, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐθναρχοῦσα Ἐκκλησία. Γιὰ τὸ λαό, τοὺς φορεῖς καὶ τὸ Δῆμο τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ δίνουμε καθημερινὰ τὴ μάχη τῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς προόδου, ἀπαντώντας μὲ δυναμισμό καὶ χωρὶς συμβιβασμοὺς στὶς προκλήσεις τῶν καιρῶν, ἡ παρουσία σας ἐδῶ εἶναι τιμὴ καὶ εὐλογία».

Στὴν τελετὴ παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Ρωσίας, Ἑλλάδος καὶ Τσεχίας - Σλοβακίας, οἱ Ὑπουργοὶ Πολιτισμοῦ κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Μακεδονίας - Θράκης κ. Φίλιππος Πετσάλνικος, Ἐθνικῆς Ἀμυνας κ. Ἄκης Τσοχατζόπουλος, ἀναπληρωτῆς Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Γιώργος Παπανδρέου, οἱ Ὑφυπουργοὶ Γεωργίας κ. Βασίλης Γερανίδης

καὶ ΠΕΧΩΔΕ κ. Θεόδωρος Κολιοπάνος, Πρόεδροι Κομμάτων, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς Π. Σγουρίδης, βουλευτές, εὐρωβουλευτές, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης καὶ μέλη τοῦ νομαρχιακοῦ καὶ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἐκπρόσωποι Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης, ὁ Διοικητὴς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ Κων. Παναγιωτάκης, οἱ πρυτανικές, δικαστικὲς ἀρχές, πρόξενοι ξένων χωρῶν κ.ἄ.

Μετὰ τὴ λήξη τῆς τελετῆς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατευθύνθηκε ὡς τὴν ὁδὸ Τσιμισκῆ, εὐλογώντας τοὺς πιστοὺς ποὺ τὸν ὑποδέχονταν μὲ χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίες καὶ ἐπιβίβασθηκε σὲ αὐτοκίνητο, ποὺ τὸν μετέφερε στὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου οἱ καμπάνες χτυποῦσαν χαρμόσυνα.

Ἡ Α.Θ.Π. προέστη σὲ Διορθόδοξη Θεία Λειτουργία στὴν ὁποία συλλειτουργήσαν οἱ Πατριάρχες Σερβίας καὶ πάσης Γιουγκοσλαβίας Παῦλος, Σόφιας καὶ πάσης Βουλγαρίας Μάξιμος, Βουκουρεστίου καὶ πάσης Ρουμανίας Θεόκτιστος καὶ Γεωργίας Ἡλίας, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος καὶ ἄλλοι Ἱεράρχες.

Μετὰ τὴ Λειτουργία, ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βαρθολομαῖο, χαρακτήρισε ἰδιαίτερα σημαντικὴ τὴν ἐπίσκεψή του στὴ Θεσσαλονίκη:

«Ἡ Συμβασιλεύουσα καὶ Συμπρωτεύουσα Πόλις ὑποδέχεται σήμερα τὴν Ὑμετέραν θειοτάτην Παναγιότητα ὡς Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν. Ὁ Μέγας ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τιμᾷ σήμερον διὰ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, πρῶτην Μητρόπολιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Οἱ ἐν Χριστῷ πνευματικοὶ δεσμοὶ τῶν δύο τούτων Ἐκκλησιῶν διετηρήθησαν ἀπαρχῆς καὶ διατηροῦνται ὡραῖοι καὶ ἱεροὶ καὶ ἀδιάρρηκτοι. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπέμεινε πολλά, ἀλλὰ καὶ ἐπέτυχε πολλά. Πάντοτε θριαμβεῦον καὶ πάντοτε ἀκαμπτον, διότι Κύριος φυλάσσει καὶ σκέπει αὐτό. Ἡ Ὁρθοδοξία συντασσομένη κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων καιρῶν καὶ τῶν συγχρόνων βιοτικῶν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων δίνει τὸ “παρῶν” ἐν χριστιανικῇ ἀγάπῃ καὶ δικαιοσύνῃ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ταῦτα πάντα ὀφείλονται εἰς τὴν ἰκανότητα καὶ δραστηριότητα τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος. Ἄξιον καὶ δίκαιον, ὅπως ἐκ βαθέων εὐχαριστήσωμεν εὐλαβῶς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη, Δεσπότην καὶ Πατέρα ἡμῶν κύριον κύριον Βαρθολομαῖον καὶ εὐλαβῶς τὸν παρακαλέσωμεν, ὅπως ἐπευλογῆσῃ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν ποιμνιον καὶ τὴν θεοφιλή Θεσσαλονίκην. Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα. Ἐκπροσωπῶ κατὰ τὴν παρούσαν καὶ τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον κύριον Σεραφεῖμ, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον. Εὐλαβῶς μεταφέρω Ὑμῖν τὴν εἰλικρινὴ καὶ ἐγκάρδιον Αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς Ὑμᾶς, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα. Εἶψαν τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος πάμπολλα, διὰ νὰ ποιμένετε ἐκ τοῦ ἀσφαλούς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Καὶ ἡμεῖς, ἐν Κυρίῳ καυχώμενοι, ἀναφωνοῦμεν Βαρθολομαῖου τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, πολλὰ τὰ ἔτη».

Ἀπαντῶν ὁ Πατριάρχης ἐπισήμανε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει ἀναδείξει κορυφαίους ἐκπροσώπους τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ» καὶ κατέληξε εὐχόμενος: «Ταύτην τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν, ὡς ἐπιστέγασμα ἐνὸς βίου πλήρους ἔργων ἀγαθῶν, πλήρους πολιτισμικῆς ἀκμῆς καὶ κοινωνικῶν ἐπιτεύξεων, εὐχόμεθα εἰς πάντας τοὺς φιλοχρίστους Θεσσαλονικεῖς. Ἡ ἀναγέννησις αὕτη συναναγεννᾷ καὶ τὴν πόλιν καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐχέγγυον μιᾶς νέας ἀκμῆς, μιᾶς νέας ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας αὐτῆς, πρὸς νέας ἀνωτέρας κατακτήσεις καὶ διακρίσεις, τὰς ὁποίας εἶθε νὰ χαρίσῃ ὁ Θεὸς εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς, πρεσβείαις τοῦ προστάτου αὐτῆς Ἁγίου Δημητρίου καὶ πάντων τῶν Θεσσαλονικέων Ἁγίων».

Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἐπέδωσε στὸν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης «εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῆς Διορθόδοξου Λειτουργίας εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Δημητρίου, Ἅγιον Δισκοπότηρον κομισθὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως». Καὶ ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων ἐπέδωσε στὴ συνέχεια στὸν Παναγιώτατο τὸν Μεγαλόσταυρο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σύνολο ἐγκολπίων καὶ ποιμαντορικῆ ράβδου, σὲ ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος. (Συνεχίζεται)

Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἔφηβο καὶ ἡ διδακτικὴ πράξη (Συμβολὴ στὴ διδακτικὴ τῶν Θρησκευτικῶν)

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΦΗΒΟ

Τὸ πρόβλημα - Εἰσαγωγικά

Ἡ γνώση τῆς γέννησης, ἐξέλιξης, προαγωγῆς καὶ κατὰ κάποιο τρόπο διαμόρφωσης τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους ἀποτελεῖ τὴ βασικὴ προϋπόθεση, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ χριστιανοπαιδαγωγικοῦ διδακτικοῦ ἔργου ποὺ ἐπιτελεῖται τόσο στὸ χῶρο τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης μὲ τὸ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΗ Β. ΤΣΑΓΚΑ**
Θεολόγου Καθηγητοῦ

μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὅσο καὶ στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ κατηχητικό, ποιμαντικὸ ἔργο. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖται διαχωρισμὸς σχολικῆς - θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς - κατηχητικῆς ἀγωγῆς. Τὸ χριστιανοπαιδαγωγικὸ ἔργο εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του, γιὰτὶ σκοπὸς του εἶναι νὰ «χριστιανοποιήσει» καὶ «ἐκκλησιαστικοποιήσει» τὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους μὲ ἀπώτερο στόχο νὰ μορφωθεῖ ὁ Χριστὸς στὶς ψυχές τους.

Ἡ μεγάλη ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς μὲ τὴ μορφὴ τῆς κατηχήσεως δὲν ἀπαλλάσσει τοὺς φορεῖς καὶ τὰ πρόσωπα τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς εὐθύνης νὰ προσφέρουν τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε καὶ κατανοητὲς ἀπὸ τὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους νὰ εἶναι καὶ κατάλληλες καὶ σύγχρονες. Ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, ἡ κοινωνικοποίησή του στὴν οἰκογένεια καὶ στὰ μορφωτικὰ ἰδρύματα, ὅπως καὶ τὰ ποικίλα προβλήματα ἀνάπτυξης τῶν ἐφήβων μποροῦν νὰ προσφέρουν σημαντικὴ βοήθεια στὸ σχεδιασμὸ, τὴ διεξαγωγή καὶ τὴν ἀξιολόγηση τοῦ διδακτικοῦ χριστιανοπαιδαγωγικοῦ ἔργου.

Στὴ μελέτη αὐτὴ θὰ παρουσιασθοῦν μερικὰ δεδομένα τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας, ὅ-

πως καὶ ἔρευνες στὸ σχηματισμὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους καὶ θὰ προσπαθήσουμε νὰ δώσουμε μερικὰ χριστιανοπαιδαγωγικὰ μέσα ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα στὴ σύγχρονη διδακτικὴ πράξη. Ἀρχικὰ θὰ προσδιοριστεῖ ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ σὲ σχέση μὲ τὴ θρησκεία, κατόπιν ἡ γέννηση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἔφηβο καὶ ἔπειτα τὰ μέσα γιὰ τὴ διδακτικὴ πράξη.

I. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Θρησκεία

Ἡ ἐπιστήμη τῆς νέας ψυχολογίας, ὡς ψυχολογίας τοῦ ρεαλισμοῦ, θεωρεῖ «τὸ θρησκευτικὸ ψυχικὸ φαινόμενο καὶ συναίσθημα ὡς ῥιζικὸ καὶ βίαιο βίωμα σχετιζόμενο μὲ ὅλες τὶς βασικὲς ὁρμὲς τοῦ ἀσυνειδήτου. Ἡ θρησκεία δὲν παράγεται ἔξωθεν. Εἶναι τὸ δαιμονικὸ στοιχεῖο ποὺ ὡς τὴν πιὸ βαθειὰ συναισθηματικὴ καὶ βουλητικὴ ἐνέργεια ἔχει ἐνδογενὴ ἐλατήρια, ἀφορμὲς, τάσεις καὶ ἐφέσεις ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν εἶναι θρησκευτικὲς στὶς πρῶτες τους κινήσεις»¹.

Εἰδικοὶ μελετητὲς καὶ ἐπιφανεῖς ἐρευνητὲς πολλῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐπιστημῶν θεωροῦν ὅτι ἡ θρησκεία καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ Θεῖον ὡς «ἡ περὶ ἐνὸς ΟΝΤΟΣ ἰδέα, πρὸ τοῦ ὁποῖου πᾶν γόνου κάμπτει»², εἶναι ῥιζωμένο στὶς πιὸ μύχιες πτυχὲς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, στὸ βάθος τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ διακηρύσσουν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πηγὴ ὄλων τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών³.

Ἄλλοι πάλι «θεωροῦν ὡς ἀρχὴν τῆς θρησκευτικότητος εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ὑπὸ τῆς συνειδητοποιήσεως τοῦ φόβου δημιουργούμενον ἄγχος, τὸ ὁποῖον ἐν συνεχείᾳ προκαλεῖ τὴν ἀνάγκην πληρώσεώς του δι' ἐμπιστοσύνης»⁴.

1. Ν. Νησιώτη, Πανεπιστημιακὲς παραδόσεις Φιλοσοφίας καὶ Ψυχολογίας τῆς Θρησκείας (Πολυτεχν.), Ἀθήνα 1981, σ. 56.

2. Μ. Φαράντου, Ἡ Θρησκεία δογματικὴ θεώρησις, Ἀθήνα 1978, σ. 8.

3. Ε. Θεοδώρου, Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, Ἀθήνα 1978, σ. 377.

4. Ἰ. Κογκούλη, Προβλήματα εἰδικῆς διδακτικῆς τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος, Θεοφάνεια 1985, σ. 24.

Ο βαθυψυχολόγος Freud στο βιβλίο του τὸ «Μέλλον τῆς Αὐταπάτης» θέλει τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα νὰ ἔχει τὶς ρίζες του στὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀντιμετωπίσει τὶς ἐξωτερικὲς δυνάμεις καὶ «ὑποστηρίζει ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι κίνδυνος» καὶ «συλλογικὴ νευρώση» ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ συνθήκες ὅμοιες μὲ ἐκεῖνες ποὺ δημιουργοῦν τὴ νευρώση τῆς παιδικῆς ἡλικίας»⁵.

Ὁ R. Hubert ὅμως θεωρεῖ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα ὡς τὸ μοναδικὸ συναίσθημα στὸν ἄνθρωπο, ποὺ ὁδηγεῖ τὴν ὑπαρξὴ του «ἀντίκρου στὴν ὀλότητα τῆς ζωῆς». Μὲ τὴν ἀνάπτυξη αὐτοῦ, σύμφωνα πάλι μὲ τὸν ἴδιο, τὸ παιδί κατευθύνεται ν' ἀντιληφθεῖ «ὅτι ἡ φωνὴ τῆς θεότητας εἶναι αὐτὴ ποὺ αἰσθάνεται στὸ βάθος τῆς συνειδήσεώς του»⁶. «Μέσα στὸν ἄνθρωπο ὑπάρχει ἔμφυση, ὁ ὁρμὴ πρὸς τὸ ἄπειρο. Πρόκειται γιὰ ὑπαρξιακὴ, ἀδιάκοπη «ἐπέκταση» πέρα ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ σύνορα, στὸ ἐπέκεινα, στὸ αἰώνιο.

Σ' αὐτὸ τὸ πεδίο κινεῖται ἡ θρησκευτικὴ ἐμπειρία ἐμφανίζεται ἤδη σὲ πρωτόγονες θρησκευτικὲς ἐκφράσεις, ὅπως ἡ πνευματοληψία, φτάνει σὲ μυστικὲς πνευματικὲς ἀνατάσεις, γιὰ νὰ κορυφωθεῖ στὴν ὑπαρξιακὴ ὑπέρβαση, τὴν ὄντολογικὴ μεταμόρφωση «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν», τὴν κοινωνία ἀγάπης μὲ τὸ Θεό»⁷. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ὑπαρξιακὴ ἐπέκταση πρὸς τὰ ἄνω, τὴ διέγερση τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος καὶ τὸν προσανατολισμὸ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὁ νέος ἰδιαίτερα ἄνθρωπος ζεῖ σὲ μιὰ ἀκρωτηριασμένη πραγματικότητα καὶ δὲν γίνεται ἰκανὸς νὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἐκπληρώσει τὸν «ἐπὶ γῆς» προορισμὸ του.

Υπάρχουν ὅμως παράγοντες, προϋποθέσεις, ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιδράσουν στὴν ἐξέλιξη, προαγωγή καὶ τελικὴ διαμόρφωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἔφηβο πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα, ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ⁸ ἀκολουθεῖ τὴν φυλογενετικὴ καὶ ὄντογε-

νετικὴ - ὄντολογικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ, εἶναι δηλ. συμφυεῖς, «ἐνστικτώδεις» μὲ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ φαινόμενο;⁹

Τὸ γεγονὸς τὴν ὅτι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς θρησκευτικὸ φαινόμενο στὴν ὑπαρξὴ καὶ ψυχὴ κάθε ἀναπτυσσόμενου ἀνθρώπου εἶναι καθολικὸ, πανανθρώπινο καὶ συνάμα προσωπικὸ καὶ «ἐνστικτώδες» φαινόμενο, ἀκόμα καὶ σὲ παιδιὰ ποὺ τὸ ἐνδοοικογενειακὸ καὶ ἐξωοικογενειακὸ περιβάλλον ὄχι μόνον δὲν δείχνουν μιὰ ἰδιαίτερη συμπάθεια στὴ θρησκεία, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐνθαρρύνουν καθόλου ἄλλες προσπάθειες ποὺ γίνονται ἀπὸ ἄλλους φορεῖς, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ διερευνήσουμε τὶς προϋποθέσεις ποὺ πρέπει νὰ ὑπάρξουν γιὰ τὴ γένεση, ἐξέλιξη, προαγωγή καὶ τελικὴ διαμόρφωση μιᾶς σωστῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἔφηβο.

II. Γένεση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἔφηβο

1. Παιδί

Ἡ ἀρχὴ τῆς γένεσης τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, ἀν αὐτὴ ταυτισθεῖ μὲ τὴ θρησκευτικότητα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι συμφυεῖς καὶ σύμφυτο πρὸς τὴν ὑπαρξὴ του, φαινόμενο, θὰ ὑποστηρίξαμε ἀνεπιφύλακτα ὅτι καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ (ἀρχὴ γένεσης) εἶναι σύμφυτη καὶ σύμφυτος μὲ τὴν ἔναρξη τῆς ζωῆς στὸ κυοφορούμενο ἔμβρυο. Μερικοὶ θρησκευτιολόγοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ περὶ Θεοῦ εἰκόνα ἀφυπνίζεται στὸ παιδί χωρὶς ἐξωτερικὴ σύμπραξη, «θυμοσόφως»¹⁰.

Ἡ ὁρμὴ πρὸς ζωὴ εἶναι «ἔμφυτος ὁργανισμὸς δράσης» ποὺ παρακινεῖ τὸ ἔμβρυο νὰ κατακτήσει τὴ ζωὴ. Ὁ ἐρχομὸς στὴ ζωὴ μὲ τὴ γέννηση ὑποχρεώνει τὸν ἀναπτυσσόμενον ἄνθρωπο

5. E. From, Ψυχὴ ἀνάλυση καὶ Θρησκεία (μετάφρ. Αἰμ. Μαρκίδη) Ἀθήνα 1974, σ. 23.

6. R. Hubert, Γενικὴ Παιδαγωγικὴ (μετάφρ. Κ. Κίτσου) Ἀθήνα 1974, σ. 515.

7. Ἄν. Γιαννουλάτου, λήμμα «Θρησκεία», στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια Οἱ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ, Ἔκδ. Ἀθηνῶν, τόμ. 21ος, Ἀθήνα 1992, σ. 172-175.

8. Βλ. Β. Τ. Γιούλτση, Εἰσαγωγή στὴ Γενικὴ Κοινωνιολογία, Θεσ/νίκη, 1983, σ. 83 καὶ ἐξῆς καὶ ἰδίου, Γενικὴ Κοινωνιολογία, Θεσ/νίκη, 1994, σ. 139, ὅπου παρουσιάζονται, ἐρμηνεύονται καὶ ἀναλύονται οἱ διαφορετικὲς ἀπόψεις καὶ τοποθετήσεις ἀπέναντι στὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο.

9. Πρβλ. Ἰω. Κορναράκη, Ἡ θρησκευτικὴ λειτουργία τοῦ ἐγώ, Θεσ/νίκη 1963, σ. 13.

10. Πρβλ. καὶ Βλ. Α. Tesarek, Ἐσὺ καὶ τὸ παιδί σου, Ἀθήνα 1937, σ. 91. Ἀναφορὴ δὲ γιὰ τὸ ὅτι ἡ εἰκόνα (ἰδέα ἢ ἔννοια) τοῦ Ὑπέροχου ὄντος, τοῦ Θεοῦ, τοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντός εἶναι ἔμφυτη στὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ. Βλ.: 1) Ἀ. Ἀσπιώτη, Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ, Ἀθήνα 1952. 2) Σπ. Καλλιὰφα, Ψυχολογία τοῦ Βάθους, Ἀθήνα 1950, σ. 77. 3) Ἀλ. Κοσμόπουλου, Ψυχολογία καὶ Ὀδηγητικὴ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας, Πάτρα 1980, σ. 62-65. 4) Β. Χαρόνη, Ψυχολογία καὶ ἀγωγή τῶν ἐφήβων, Ἀθήνα 1976, σ. 43. 5) Ε. Θεοδώρου λήμμα «Θρησκευτικότητα» στὴν Π.Ψ. Ἐ. Λεξικὸ Ἑλληνικὰ Γράμματα, 4ος, Ἀθήνα 1990, σ. 2368. 6) Ἄν. Γιαννουλάτου, Ρουχὸν ἕνα Ὁ Δημιουργός, Ἀθήνα 1975 σ. 17. 7) Ἀλ. Κακαβούλη, Ἡθικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἀγωγή, Ἀθήνα 1994, σ. 260.

να βαδίζει την πορεία προς την ψυχοσωματική του ολοκλήρωση και να φθάσει στο «καθ' ὁμοίωσιν» ἀπὸ τὸ «κατ' εἰκόνα», πὸν πλάστηκε. Θεολογικὰ ἀλλὰ καὶ παιδαγωγικὰ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πορεία τελείωσης καὶ ολοκλήρωσης μέσα ἀπὸ καθοδικὲς καὶ ἀνοδικὲς ὁδοπορίες, ὅπως καὶ κληρονομικότητας, ἀλλὰ καὶ σχέσης πρὸς τὸ περιβάλλον (ἐμφυχο - ἄφυχο) καὶ αὐτὸ ἐπιβάλλει μιὰ σύντομη ἀναφορὰ στὴν «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου.

Σύμφωνα μὲ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως 1, 26-29 τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιουργία ἔχει τὴ δυνατότητα:

α) Δράσης πάνω σὲ ὅλα τὰ ἐπίγεια πλάσματα.

β) Δυνατότητα συνδημιουργίας καὶ ἀναπαραγωγῆς ζωντανῶν ὄντων (Γεν. 1,27, Ἐξ. 5,1).

γ) Ὑπαρξιακὸ προσορισμὸ τὸ «καθ' ὁμοίωσιν», τὸ «πορτραῖτο» τοῦ Θεοῦ.

Στὴν Π.Δ. ἡ ἔννοια τῆς εἰκόνας τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται νὰ ἐξομοιώνεται μὲ μιὰ θέση «δόξης καὶ τιμῆς» «βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους ἡλατωμένης» (Ψαλμ. 8).

Στὴν Κ.Δ. ἀποδίδεται μὲ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ πὸν εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ (Ἰω. 17,5· Β' Κορ. 4,4). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι «κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ» ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, τὸ συγκεκριμένο Ἀρχέτυπο τῆς Θείας Εἰκόνας. Ἐτεῖ ὁ Χριστὸς ὡς Λόγος καὶ Υἱὸς καὶ πρότυπο ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται τὸ «πορτραῖτο τοῦ Πατρὸς Του» τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ὁ Χριστὸς σύμφωνα μὲ τὸν Ἰωάννη Δαμασκηνὸ εἶναι «εἰκὼν τοῦ Πατρὸς φυσικὴ, ἀπαράλλακτος κατὰ πάντα ὁμοία τῷ Πατρί, πλην τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς πατρότητος». Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ καὶ γιὰ τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ Ὅποιο ὅμως εἶναι «εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ», γιὰτὶ «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Διὰ πνεύματος οὖν ἁγίου γινώσκωμεν τὸν Χριστὸν Υἱὸν Θεοῦ καὶ Θεὸν καὶ ἐν τῷ Υἱῷ καθορώμεν τὸν Πατέρα»¹¹.

Ἐτεῖ καὶ μόνον διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ νέος καὶ ἀναπτυσσόμενος ἀνθρώπος μεταμορ-

φώνεται καὶ ἐκλαμπρύνεται κατ' εἰκόνα Χριστοῦ, γιὰτὶ μόνον διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ἀνθρώπος ἀναπλασσόμενος, γίνεται ἰκανὸς ἀνθρώπος, σύμμορφος τῆς εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ (Ρωμ. 8,29). Κατὰ τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας «ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος ᾧ σύνοικος ὁ Λόγος... μορφήν ἔχει τὴν τοῦ Λόγου ἐξομοιοῦται τῷ Θεῷ»¹².

Ὅλοι δὲ οἱ θεολόγοι καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τονίζουν τὴν ὑπαρξιακὴ ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποδέχονται πὸς τὸ κατ' εἰκόνα ἀναφέρεται στὴν ὅλη ψυχοσωματικὴ ὑπαρξία του. Μ' αὐτὰ πὸν παρουσιάστηκαν ἀντιλαμβάνεται κανεὶς πὸς τὸ χῶρο τῆς Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς δὲν καλλιεργοῦνται μόνον οἱ «νοερές», «ψυχικὲς» λειτουργίαι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ οἱ σωματικὲς, βιολογικὲς λειτουργίαι, ἀφοῦ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπαρξιακὴ ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ παραμείνει στὸ χῶρο τοῦ βέβηλου καὶ κοσμικοῦ, ἀλλὰ ὁ ὅλος ἀνθρώπος μπαίνει στὸ χῶρο τῆς θείας χάριτος καὶ ἀγιάζεται. Ἡ Χριστιανικὴ Παιδαγωγικὴ εἶναι ἀντίθετη μὲ κάθε ἀνθρωπολογικὸ δυῖσμο, ὅπως ἀρνεῖται καὶ κάθε διάκριση ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς μέσα στὸ σῶμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. Καὶ ὁ ἀνδρὸς καὶ ἡ γυναίκα καὶ τὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ εἶναι εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, πρόσωπα¹³.

Τὸ παιδί ὡς πρόσωπο, εἰκόνα Θεοῦ ἀφ' ὅτου ἐξέλθει ἀπὸ τὴ μήτρα τῆς μητέρας του, ἀκολουθεῖ τὴν πορεία αὐτή. Ὅλες οἱ σπουδαιότερες λειτουργίαι του (κίνηση σὲ ξαπλωτὴ θέση - ἰκανότητα νὰ κάθεται - νὰ περπατᾷ - δραστηριότητα τῶν χειρῶν του - ἐξέλιξη ἀντίληψης μὲ τὶς αἰσθήσεις - ὁμιλία - κοινωνικὴ συμπεριφορὰ) ἀκολουθοῦν τὰ διάφορα στάδια ἀνάπτυξής του, πὸν διαδέχεται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

Εἶναι εὐχάριστο νὰ παρατηρεῖ κανεὶς μὲ ποιὸ ρυθμὸ τὸ ἓνα στάδιο διαδέχεται τὸ ἄλλο καὶ πὸς παρὰ τὶς ἀτομικὲς διαφορὲς ἡ ολοκλήρωση τῆς πορείας συμπληρώνεται σὲ ὅλα τὰ

12. Κλήμ. Ἀλεξανδρέα, Παιδαγωγός, 3 I P.G. 8, 556G.

13. Βλ. σχετικὰ μὲ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν: Ν. Μασούζα, Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β' Θεσ/νίκη 1988, σ. 194. Ν. Μπρατσιώτου, Ἀνθρωπολογία τῆς Π.Δ. Ἐν Ἀθήναις 1983 σ. 227. Μ. Σιώτου, Ἱστορία καὶ θεολογία τῶν ἱερῶν εἰκόνων, Ἀθήναι 1990, σ. 43. Δ. Τσελεγγίδη, Ἡ θεολογία τῆς εἰκόνας καὶ ἡ ἀνθρωπολογικὴ τῆς σημασία, Θεσ/νίκη 1984, σ. 23.

11. Ἰω. Δαμασκηνοῦ «Περὶ εἰκόνων» III, 18 P.G. 94, 1340 AB.

παιδιά με βάση τους ίδιους τους κανόνες και ακόμη πώς ο νέος οργανισμός κατακτά τη ζωή όχι μόνο βιολογικά αλλά και πνευματικά.

Το νεογνό μόλις έλθει σ' έπαφή με τον άτιμοσφαιρικό αέρα κραυγάζει. Η κραυγή αυτή είναι «κινητικότητα» και «αίσθητικότητα» μαζί και «ζωτική ολότητα» άδιαχώριστη και καθολική αντίδραση του οργανισμού στην απότομη μεταβολή των συνθηκών της ζωής. Αυτές οι πρώτες συνθήκες ζωής του μέσα στο περιβάλλον του προσδιορίζουν σημαντικά τη στάση του παιδιού στη ζωή αργότερα και αποτελούν σπουδαία αρχή για την ανάπτυξη πνευματικών αξιών. Το μωρό μετέχει στην ψυχική ζωή της μητέρας του και ασυναίσθητα ζει την ήθικη διαγωγή του αντιδρώντας ανάλογα στους διάφορους μορφασμούς των γονέων του¹⁴. Φαίνεται καθαρά ότι το νήπιο έχει μία ξεκάθαρη προσέγγιση στις αξίες και αντίθετα με πολλούς από εμάς ξέρει τί του αρέσει και τί δεν του αρέσει και ή αρχή αυτών των αξιακών επιλογών βρίσκεται αίσθητά μέσα του¹⁵.

Αρχικά την εικόνα του Θεού στο νήπιο συνιστούν στοιχεία φόβου, αδυναμίας και εξάρτησης από κάποια άοριστη μορφή¹⁶. Οί γονείς και οί δύο μαζί και ο καθένας χωριστά, με τις συνειδητές και ασυνειδητές ενέργειές τους συντελούν σημαντικά στο να «άποενοχοποιηθεί» το παιδί από αυτό άγχος και τον άοριστο φόβο και να διαμορφωθεί μέσα του ή εικόνα ενός Θεού αγάπης και καλωσύνης. Η καλωσύνη, ή αγάπη και ή στοργή των γονιών αναπληρώνουν το άγχος και το φόβο στο αναπτυσσόμενο παιδί και δημιουργούν το κλίμα μέσα στο οποίο θ' αναπτυχθεί σταδιακά, ανάλογα με τις ικανότητες και τις εμπειρίες του ή εικόνα του άληθινού και προσωπικού Θεού. Του Θεού που για το παιδί αυτού του σταδίου της ηλικίας άφθονούν οί πλέον παράδοξες φαντασιώσεις, γιατί τα πάντα στη συνείδησή του παίρνουν χαρακτήρα προσώπου. Ο Θεός είναι σεβάσιμος γέροντας, παντοδύναμος ή και υπεράνθρωπος, βασιλιάς όλου του κόσμου. Η εικόνα που σχηματίζουν τα παι-

διά για το Θεό είναι άνθρωπόμορφη. Η ιδέα που σχηματίζει π.χ. το παιδί για το Θεό που του μιλάμε, δεν είναι πιδ λανθασμένη από την μορφή του υδροκέφαλου άνθρωπάκου που άποτυπώνει στο χαρτί όταν του ύποδειξουμε να ζωγραφίσει τον πατέρα του. Πρόκειται για μιá πρώτη αντίληψη, μιá προοιδέαση, ένα πρόπλασμα της εικόνας του Θεού¹⁷.

Καίτοι ή αρχή της γένεσης της εικόνας του Θεού μπορεί να έντοπισθεί στην έναρξη της ζωής της ανθρώπινης ύπαρξης, και το θρησκευτικό συναίσθημα του παιδιού μπορεί να ύποστηριχθεί ότι έξομοιώνεται με αυτό της μητέρας του, δεν μπορεί να γίνει λόγος για την ύπαρξη στο παιδί αυτού του σταδίου εικόνας του Θεού, ούτε περι παιδικής ευσέβειας¹⁸. Η σπουδαιότητα του έρευνητικού έργου του Piaget, το οποίο συνίσταται στην ανάλυση της σκέψης των παιδιών, δείχνει ότι στο κάθε στάδιο ανάπτυξης τα παιδιά είναι ικανά να μορφώνουν έννοιες κατά τρόπους διαφορετικούς, σε σύγκριση με ένα άλλο προγενέστερο ή μεταγενέστερο στάδιο¹⁹. Η γέννηση της εικόνας του Θεού θ' αρχίσει από το τέλος του δευτέρου έτους και ή εξέλιξη, προαγωγή και διαμόρφωσή της θα γίνει βαθμιαία και έξελικτικά ανάλογα με το παιδί και τις προϋποθέσεις που ύπάρχουν. Οί προϋποθέσεις που πρέπει να συνεργασθούν στο να προαχθεί και διαμορφωθεί στο παιδί και στον έφηβο ή εικόνα του αυτο-αποκαλυφθέντος Θεού είναι κυρίως το οικογενειακό περιβάλλον, το σχολείο και ο φυσικός χώρος της, ή Έκκλησία.

(Συνεχίζεται)

17. Άλ. Σταυρόπουλου, Η θρησκευτική ανάπτυξη του παιδιού, Άνάτυπο, Άθήνα 1988 σ. 14. Στη συνέχεια τονίζεται ότι το ίδιο ισχύει και για τον «άρτιφισιαλισμό» (artificialisme) που παρατηρείται στα παιδιά. «Ο Θεός γίνεται αντιληπτός σαν κάποιος που κατασκευάζει τα δημιουργήματα, που φυσάει τα σύννεφα για να τα κάνει να προχωρήσουν ή που ποτίζει με τη βροχή τα βουνά, όπως ο κηπουρός τις ντομάτες του».

18. Ι. Κογκούλη, Η ευχαριστιακή άγωγή εις την παιδικήν ηλικίαν των 6-13 ετών, Θεσ/νίκη 1980, σ. 66' και ίδιου, Διδακτική των Θρησκευτικών, Θεσ/νίκη 1991, σ. 43. Γ. Χρ. Ρηγοπούλου, Προλεγόμενα στην Όρθόδοξη Χριστιανική άγωγή, Διδακτ. Σημειώσεις, Άθήνα 1993, σ. 5 όπου τονίζεται πως οί θεωρούμενες ως θρησκευτικές έκδηλώσεις του νήπιου (άσπασμός εικόνων, γονυκλισίες κ.λπ.) έχουν χαρακτήρα μιμήσεως των ένηλικών.

19. Χρ. Βασιλόπουλου, Έλευθερία της σκέψης και διδ. του μαθήματος των Θρησκευτικών στη Μέση Έκπ/ση, Θεσ/νίκη 1984, σ. 39 σημ. 1.

14. Προβλ. Ι. Κογκούλη, Η ήθικη ανάπτυξις εις την παιδικήν ηλικίαν, Θεσ/νίκη 1975, σ. 7.

15. Κ. Χαραλαμποπούλου, Ψυχαναλυτική κριτική της αυταρχικής και προσοδευτικής παιδείας, Άθήνα 1985, σ. 45.

16. Ι. Κογκούλη, Προβλήματα... ό.π. σ. 24.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Οὔτοι ἐν ἄρμασιν...»

Οἱ ἑορτασμοὶ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 ὑπέμνησαν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι τόσον τὸ ἠρωϊκὸν «Ὅχι», ὅπερ ἠκούσθη κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅσον καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους καὶ τῆς ἠρωϊκῆς ἀντιμετωπίσεως, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῆς Κατοχῆς μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθοῦν μόνον ὡς ἔκφρασις τῆς συνισταμένης καὶ πεμπτουσίας τῆς συζευξέως τοῦ πνεύματος τῶν Σαλαμινομάχων καὶ Μαραθωνομάχων μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικῆς παραδόσεως τοῦ ἔθνους, ἥτις πάντοτε ὠθεῖ τοὺς Ἕλληνας νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ περιφρουρήσουν ἢ ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των ἀκόμη καὶ δι' ὀλοκαυτωμάτων. Ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας εἶναι σύμφυτος μετὰ τοῦ κληρονομικοῦ γενοτύπου καὶ γενετικοῦ των κώδικος. Καὶ ὁ ἕκαστοτε ἀγὼν των πρὸς περιφρούρησιν ἢ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των ἐκδηλοῦται ὡς τολμηρὸν καὶ ἠρωϊκὸν ἄλμα, τὸ ὁποῖον ὑπερφαιλαγγίζει πᾶσαν ὑλικὴν αἰτιότητα, νομοτέλειαν καὶ ἀναγκαιότητα, ἀνατρέπει τὰς «σταθερὰς» καὶ τὰ δεδομένα τῶν ἀριθμητικῶν καὶ στρατιωτικῶν συσχετισμῶν καὶ διαψεύδει τὰς προβλέψεις οἰουδήποτε Μουσολίνι, ὅστις στηρίζεται μόνον εἰς τὴν ποσότητα τοῦ παντὸς εἴδους μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

Ὅθεν εἰς ἡμέρας, καθ' ἃς καθημερινῶς ἡ Ἑλλὰς ἀντιμετωπίζει ἐπιθετικὰς προκλήσεις, ἃς μὴ περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀναγκαίαν προσπάθειαν πρὸς αὔξησιν τῆς ἀποτρεπτικῆς ἰσχύος τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ ἃς ἐνισχυώμεθα πνευματικῶς ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Παραδόσεως, ἡ ὁποία πάντοτε ὀπλίζει διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ διὰ τῆς βεβαιότητος ὅτι τὸ δίκαιον κατισχύει τοῦ ἀδίκου. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς ἐπικοῦς ἀγῶνας τοῦ 1940-41 διεκήρυττον μετὰ τοῦ Ψαλμοῦ: «Οὔτοι ἐν ἄρμασι καὶ οἴποι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα» (Ψαλμ. ιθ' 8).

Ἐγκώμιον ἐλευθερίας

Μέγας σταθμὸς εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Οἴκου-

μενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἡ ἀρξαμένη καὶ συνεχιζομένη ἐπίσκεψις εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Παναγιωτάτου Προκαθημένου τῆς Πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων κ. Βαρθολομαίου. Ἐπιφυλασσόμενοι, ὅπως καὶ εἰς προσηχὴ τεύχη τοῦ περ. «Ἐκκλησία» ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, περιοριζόμεθα ἐν τῇ παρούσῃ Παρατηρήσει νὰ ἐπισημάνωμεν τὸ ἐγκώμιον τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ ἔπλεξεν ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατὰ τὴν ἀφίξίν Του εἰς Οὐάσιγκτων:

«Ἐρχόμεθα, —εἶπεν—, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, τὴν χώραν τῆς ἀπολύτου θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὰς χώρας τῆς ὁποίας αἱ θρησκευτικαὶ συζητήσεις δὲν διεξάγονται πάντοτε ἐλευθέρως. Ἀτυχῶς δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι ὅλοι οἱ λαοὶ τὴν ἀνωτέραν εὐφυΐαν τῶν Ἀμερικανῶν, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀποδέχεται ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία εἶναι ὠφελιμωτέρα τῆς βιαιᾶς ἐπιβολῆς πεποιθήσεων. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ μὲν Ἀμερικὴ προοδεύει διὰ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, ἄλλοι δὲ λαοὶ κατασπαταλοῦν τὰς δυνάμεις των διώκοντες ἰδέας καὶ ἐμποδίζοντες τὴν ἐλευθέραν ἔκφρασιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων πεποιθήσεων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι εἶναι δυνατόν ἐνίοτε νὰ γίνῃ κατάχρησις τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' εἶναι ἴσως τοῦτο ὀλιγώτερον ἐπιβλαβὲς τῆς καταχρήσεως τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐξουσίας».

«Ἄβατον καὶ ἰσότητα τῶν φύλων»

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ «Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου» κ. Γιάννης Μαρίνος, ὁ ὁποῖος πάντοτε διακρίνεται διὰ τὴν εὐστοχον καὶ ἀντικειμενικὴν κρίσιν καὶ ἀξιολόγησιν προσώπων, γεγονότων, φαινομένων καὶ ἀπόψεων, ἀναφερόμενος εἰς τὰς συνεχιζομένας συζητήσεις περὶ τοῦ ἀβάτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἔγραψε προσφάτως ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄβατον καὶ ἰσότητα τῶν φύλων», εἰς τὸ ὁποῖον ἄρθρον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐπισημαίνει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐλευθερία τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἀνθρώ-

πων και οἱ μακροαῖνες θρησκευτικὲς τους πεποιθήσεις ὁδήγησαν μιὰ ομάδα ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπιλέξουν τὴν ἀπόσυρσή τους σὲ ἕναν δικό τους (ἰδιοκτησία τους) χώρο περιχαρακωμένο πανταχόθεν και νὰ συνεχίσουν τὴν ἐπὶ γῆς διαδρομὴ τους μοναχοί, χωρὶς γυναίκα, χωρὶς οἰκογένεια, χωρὶς περιουσία (κληρονομοῦνται ὅταν γίνουν μοναχοὶ σὰν νὰ ἔχουν πεθάνει). Δικαίωμά τους δὲν εἶναι;

»Γιατὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι τὸ σπίτι τους, οἱ αὐλὲς και τὰ περιβόλια τῶν κατοικιῶν τους και δικαιοῦνται και αὐτοὶ ὅπως και ὅλοι ἐμεῖς νὰ δέχονται ἢ νὰ μὴ δέχονται ὅποιον ἐπισκέπτη θέλει νὰ περάσει τὸ κατώφλι τους.

»Θὰ δέχονταν οἱ κυρίες ποὺ πολεμοῦν τὸ ἄβατον νὰ μπαινοβγαίνουν στὸ σπίτι τους κάποιου... καλόγηροι τοῦ Ἁγίου Ὄρους για νὰ δοῦν πῶς ζοῦν μὲ τὴν οἰκογένειά τους; Τὸ ἐρώτημα, ὅσο κι ἂν φαίνεται ἀστεῖο, ἐν τούτοις ἀποδίδει μιὰ πραγματικότητα, ποὺ ἡ εὐλογία περιέργεια τῶν γυναικῶν και οἱ νόμιμοι και ὠραῖοι ἀγῶνες τους για ἰσότητα μὲ τοὺς ἀνδρες τὶς ἐμποδίζουν νὰ τὴν δοῦν και σεβασθοῦν. Ἐπειτα, ποῖο εἶναι τὸ κίνητρο πέραν τῶν ἀφηρημένων ἀρχῶν περὶ ἰσότητας; Οὔτε οἱ κυρίες Ὑπουργοὶ (τῆς Σουηδίας και τῆς Φινλανδίας), ποὺ ἂν δὲν εἶναι ἄθεες πάντως δὲν εἶναι χριστιανὲς ὀρθόδοξες, ἀλλὰ οὔτε, νομίζω, και οἱ Ἑλληνίδες ποὺ τάχθησαν τώρα στὸ πλευρό τους τὸ κάνουν ἀπὸ ζωντὴ ἐπιθυμία νὰ προσκυνήσουν στὰ μοναστήρια και νὰ μετᾶσχουν στίς ἀτελείωτες και ἐπίπονες ἀκολουθίες μέσα στὸ σκοτάδι. Οἱ καλὲς χριστιανὲς σέβονται τὸ ἄβατον και ἀρκοῦνται στὴν εἴσοδο στίς ἀπειράριθμες ἐκκλησίες και μοναστήρια τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας.

»Ἄρα οἱ ἐπιδιώκουσες κατάργηση τοῦ ἀβάτου θέλουν νὰ ἔχουν τὴν εὐχέρεια νὰ τὸ ἐπισκέπτονται για νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν περιέργειά τους ἢ για νὰ θαυμάσουν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θησαυροὺς. Ὁμολογουμένως σεβαστὸ τὸ ἐνδιαφέρον τους, ἀλλὰ ὄχι ἐπαρκὲς για νὰ παραβιασθεῖ τὸ ἄβατον. Ἐπιτέλους, ἄς ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο, τὸ Μουσεῖο Μπενάκη, ποὺ φιλοξενοῦν τὶς εἰκόνες τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἀλλὰ ματαιῶς ἀναμένουν ἐπισκέπτες ἢ ἔστω ἐπισκέπτριες, για νὰ μὴν ὑποδείξω τὰ ἀπειράριθμα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα μοναστήρια, ποὺ φιλοξενοῦν ἀνάλογους ἢ και σημαντικότερους θησαυροὺς τέχνης.

»Κατάργηση τοῦ ἀβάτου θὰ μετατρέψει αὐτόματα τὸ Ἅγιον Ὄρος σὲ τουριστικὸ θέρετρο και ἐμποροπανήγυρη, ὅπως δυστυχῶς ἔχει συμβεῖ μὲ πλῆθος ἀλλὰ μοναστήρια και ἐκκλησίες...

»Νὰ ὑπενθυμίσω ἀκόμη στίς εὐαίσθητες και πάντα ἀξιοσέβαστες φεμινίστριες ὅτι και σὲ ἀλλὰ δόγματα ὑπάρχουν μοναχικὰ τάγματα ποὺ ἐπιβάλλουν τὸ ἄβατον, ἰδίως σὲ γυναικεῖα μοναστήρια και σὲ βάρους τῶν ἀνδρῶν, ὅπως ἄλλωστε και στὴν Ἑλλάδα...».

Ἡ ἀνὰ τὸν κόσμον πτωχεία

Ἡ ἐτήσια Ἐκθεσις τοῦ Ο.Η.Ε. περὶ τῆς Ἀνθρωπίνης Ἀναπτύξεως ὑπολογίζει τὸ κόστος τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον πτωχείας «σὲ 80 δισεκατομμύρια δολάρια, ποσὸ δηλαδὴ μικρότερο ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν περιουσιῶν τῶν ἐπτὰ πλουσιωτέρων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου και ἰσοδύναμο τοῦ 1% τοῦ παγκοσμίου εἰσοδήματος». Ἡ ἰδία Ἐκθεσις ἐπισημαίνει ἐπίσης, ὅτι «παρὰ τὴν ραγδαία μείωση τῆς φτώχειας, ποὺ ἔχει σημειωθῆ τὰ τελευταῖα 50 χρόνια και τὴν ἀνάλογη αὔξηση τῶν κερδῶν στὸν ἀναπτυσσόμενο κόσμο, τὸ 1/4 τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ σὲ συνθήκες ἀπόλυτης φτώχειας. Εἰσάγοντας τὸν νέο "δείκτη ἀνθρώπινης φτώχειας", ποὺ καταμετρεῖ τὴ φτώχεια μὲ κριτήριο ὄχι τὸ εἰσόδημα, ἀλλὰ τὴν πρόσβαση σὲ βασικὲς ἐπιλογὲς και εὐκαιρίες για ὑγιὴ ζωὴ και ἀξιοπρεπὲς βιοτικὸ ἐπίπεδο, ὑπάρχει ἐπιδείνωση τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως σὲ 30 χώρες».

Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη δὲν πρόκειται νὰ βελτιωθῆ, ἐὰν δὲν ἐπικρατήσῃ εἰς τὰς κοινωνίας τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνέχεται, ἵνα «ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει» (Α' Κορ. ια' 21). Τὸ πνεῦμα αὐτὸ παρουσίαζεν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν, — ὑπενθυμίζων τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἡ ὁποία «ἐνὸς τῶν ἐσχάτων εὐπόρων και τῶν μὴ σφόδρα πλουτινῶν πρόσδοτον ἔχουσα» ἐπήρκει καθημερινῶς εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν «τριοχιλίων» πτωχῶν—, διεκήρυττεν: «Εἰ δέκα ἀνδρες μόνον (ἐκ τῶν πλουσιῶν) οὕτως ἠθέλησαν ἀναλίσκειν, οὐδεὶς ἂν ἦν πένης» (Migne E.Π. 58,630).

Ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Max Planck

Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1997 συνεπληρώθησαν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ἡμέραν Δευτέραν, τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέφθη ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Βράνιε κ. Παχώμιος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας).

2. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 141ης Συνοδικῆς Περιόδου τὴν 2αν καὶ 3ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. (βλέπετε σχετικὸν Ἀνακοινωθέν).

3. Τὴν 5ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, ἡμέραν Παρασκευὴν, τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέφθη ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Νέας Νοτίου Οὐαλίας ἐξ Αὐστραλίας.

4. Τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέ-

φθη, τὴν 25ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. ἡμέραν Πέμπτην ὁ ἐν Εὐρώπῃ Ἐπίσκοπος κ. Odisho τῆς Ἀσσυριακῆς (Νεστοριανικῆς) Ἐκκλησίας.

5. Τὴν 26ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ἡμέραν Παρασκευὴν, τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέφθη ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Ἀμπακὰν καὶ Χακασίας κ. Βικέντιος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας).

6. Τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., ἡμέραν Δευτέραν, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἐτέλεσε τὸν καθιερωμένον ἀγιασμὸν εἰς τὸ Κοινοβούλιον, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς νέας Βουλευτικῆς περιόδου.

7. Τὴν 7ην, 8ην καὶ 9ην Ὀκτωβρίου, ὁ Μακαριώτατος προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

8. Τὴν 7ην τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ἡμέραν Τρίτην, τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ ἐπε-

πεντήκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου φυσικοῦ Μὰξ Πλὰνκ (Max Planck). Ἐπὶ τῇ ἐπετειῶ ταύτῃ ὠργανώθησαν διάφοροι ἐκδηλώσεις, αἱ σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ παρουσιαζόμεναι ὑπὸ τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τῆς «Γερμανικῆς Ἐταιρείας Φυσικῶν» περιοδικοῦ «*Physikalische Blätter* (τεῦχος Ὀκτωβρίου 1997). Εἰς πολλὰς δεκάδας σελίδων (999 ἐξ.) ἀναφέρονται ἀφ' ἑνὸς τὸ σχετικὸν ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἐν τῷ Konzerthaus τοῦ Βερολίνου, ἀφ' ἑτέρου ἡ «Ἐκθεσις Πλὰνκ» (Planck - Ausstellung), ἣτις ὠργανώθη ἐν τῷ Magnus-Haus τῆς αὐτῆς πόλεως, τρίτον τὸ πρωτοποριακὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου φυσικοῦ καὶ τέταρτον ἡ ἀλληλογραφία του καὶ αἱ ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα φιλικαὶ σχέσεις του μετὰ τοῦ ὡσαύτως μεγάλου φυσικοῦ Arnold Sommerfeld.

Τὰ ἀνωτέρω ἔχουν θέσιν ἐν τῇ παρουσίᾳ στήλῃ, δοθέντος ὅτι ὁ Max Planck διὰ τῆς θεωρίας τῶν Κβάντα (Quanta) ἐκλόνησε τὴν καθολικὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου τῆς μηχανοκρατικῆς αἰτιότητος καὶ εἰσήγαγε τὴν ἐν τῷ κοσμοειδώλῳ ἀρχὴν τῆς πιθανότητος καὶ τοῦ ἀπροσδιορίστου,

ἣτις ἀρχὴ ἐπισημαίνει τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ντετερμινιστικῆς διὰ τῆς «δυναμικῆς καὶ στατιστικῆς νομοτελείας». Ἀλλά, ἐφ' ὅσον ὁ κόσμος τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται τὸ Σύμπαν, δὲν διέπεται ὑπὸ ἀκάμπτων νόμων, πῶς ἐξηγούνται ἡ τάξις, ὁ ρυθμὸς, ἡ συμμετρία ἐν τῇ Φύσει;

Ἡ μόνη ἐξήγησις, λέγει ὁ θεμελιωτῆς τῆς Φυσικῆς τοῦ 20οῦ αἰῶνος Μὰξ Πλὰνκ, εἶναι ἡ παραδοχὴ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ δρῶντος «Ἰδεώδους Πνεύματος», ὅπερ, εὐρισκόμενον ὑπεράνω τῶν φυσικῶν νόμων, δημιουργεῖ καὶ συγκρατεῖ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τάξιν καὶ ἀρμονίαν, ἣτις, ὡς θὰ προσέθετε ἡ σημερινὴ Φυσικὴ, τελικῶς ὑπερακοντίζει τὸ «Χάος».

Τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν γερμανικὸν περιοδικὸν ἐπισημαίνει ἐπίσης, ὅτι τόσον ὁ Max Planck, ὅσον καὶ ὁ φίλος του Arnold Sommerfeld εἶχον ἀνώτερον ἐπιστημονικὸν ἦθος, ἐξεπλήρουν μετ' εὐσυνειδησίας τὰ ἠθικὰ καθήκοντά των καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀντιξοότητων τῆς ζωῆς καὶ τῶν οἰκογενειακῶν θλίψεων κατέφευγον «εἰς ἓνα ἀνώτερον πνευματικὸν κόσμον» (in eine höhere geistige Welt).

σκέφθη ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας).

9. Τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέφθη, τὴν 17ην Ὀκτωβρίου ἐ.ἐ., ἡμέραν Παρασκευὴν, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐρομυπόλεως κ. Γεώργιος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας).

Ἱερὰ Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

— Σύναξις Κατηχητῶν ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὴν Τετάρτην 2 Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν Σύναξιν ὠμίλησε καταλλήλως πρὸς τοὺς Κατηχητὰς ὁ Σεβ. κ. Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὸ ἔργον τοῦ Κατηχητοῦ καὶ τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Νεότητα, ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς νὰ συνεχίσουν τὴν ὥραϊαν προσπάθειαν Κατηχήσεως τῆς Νεότητος, παρὰ τὰς ἀντιξόους καὶ ἀρνητικὰς συνθήκας τοῦ ἐπικρατοῦν σήμερον.

— Παραίνετικὴ Ἐπιστολὴ ἀπηύθυνε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Κωνσταντῖνος τόσον πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας τῶν νέων τῆς Μητροπολιτικῆς περιφερείας, ὅσον καὶ πρὸς τὴν μαθητιῶσαν νεότητα. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ὁ Σεβασμιώτατος ἐξῆρε τὴν προσφορὰν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων πρὸς τὴν νεότητα καὶ συνιστᾷ τὴν παρακολούθησιν τῶν Κατηχ. Μαθημάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκεται ὁ καταρτισμὸς τῶν νέων εἰς σωστὰς καὶ ὠλοκληρωμένας προσωπικότητας.

— Σχολὴ ἀγιογραφίας λειτουργεῖ ἀπὸ τῆς 22 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ Ἀναστασιάδειον Ἐκκλησ. Ἰδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας (ὁδ. Παρθενῶνος 14, Ν. Ἡράκλειον). Τὰ μαθήματα γίνονται δωρεὰν κάθε Δευτέρα καὶ Τετάρτη 6-8 μ.μ. Γίνονται δεκτοὶ ἀπόφοιτοι Γυμνασίου, ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω.

— Σχολὴ ξυλογλυπτικῆς λειτουργεῖ ἀπὸ τῆς 23 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ Ἀναστασιάδειον Ἐκκλησ. Ἰδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας (ὁδ. Παρθενῶνος 14, Ν. Ἡράκλειον). Τὰ μαθήματα γίνονται δωρεὰν κάθε Δευτέρα καὶ Πέμπτην 6-8 μ.μ. Εἰς τὴν Σχολὴν ἐγγράφονται ἀπόφοιτοι Δημοτικοῦ Σχολείου, ἡλικίας 15 ἐτῶν καὶ ἄνω.

— Σχολὴ Γαλλικῆς γλώσσης λειτουργεῖ ἀπὸ

τῆς 23 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ Ἀναστασιάδειον Ἐκκλησ. Ἰδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας (ὁδ. Παρθενῶνος 14, Ν. Ἡράκλειον). Τὰ μαθήματα γίνονται δωρεὰν κάθε Τρίτη καὶ Πέμπτη 6-8 μ.μ. Εἰς τὴν Σχολὴν ἐγγράφονται δωρεὰν μαθηταὶ ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἄνω.

— Σχολὴ Βυζαντινῆς μουσικῆς λειτουργεῖ διὰ 4ον ἔτος εἰς αἴθουσα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας (Λεωφ. Ἡρακλείου 340, εἰς Ν. Ἰωνίαν). Τὰ μαθήματα γίνονται ἐντελῶς δωρεὰν, ἐγγράφονται δὲ εἰς αὐτὴν ἀπόφοιτοι Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἄνω ἀσχέτως ἡλικίας. Οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς λαμβάνουν πτυχίον Ἱεροψάλτου καὶ δύνανται νὰ διορισθοῦν ὡς Ἱεροψάλται εἰς Ἱ. Ναοὺς.

— Παιδικὴ χορωδία καὶ ὀρχήστρα νέων λειτουργοῦν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν. Εἰς τὴν παιδικὴν χορωδίαν ἐγγράφονται παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Γυμνασίου. Εἰς τὴν χορωδίαν τῶν νέων ἐγγράφονται ἀγόρια καὶ κορίτσια ἀπὸ 15-30 ἐτῶν. Τὰ μαθήματα γίνονται ἐντελῶς δωρεὰν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἐκκλησ. Ἰδρυματος «Ὁ Καλὸς Σαμαρεῖτης», ὁδ. Ἀρτάκης 5, εἰς Ν. Φιλαδέλφειαν. Τὰ μαθήματα διὰ τὴν Παιδικὴν χορωδίαν γίνονται κάθε Πέμπτη 7-8 μ.μ., διὰ δὲ τὴν Χορωδίαν τῶν νέων κάθε Σάββατον 6.30-8 μ.μ.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανός, — διὰ χειρὸς τοῦ Προέδρου τῆς Μονίμου Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποδήμων κ. Γρηγ. Νιώτη, Βουλευτοῦ, τ. Ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν —, ἔστειλε τὸ κάτωθι «Μνημόνιον πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων»:

«Ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας αισθάνεται ἐθνικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπιταγὴν, νὰ καταγγείλῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, διὰ τὴν συνεχιζομένην ἐπιδεκαετίας ὅλας ἀπαράδεκτον ἐναντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Αὐστραλίας συμπεριφορὰν, ἢ ὁποῖα στρέφεται ὄχι ὀλιγώτερον καὶ κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς συμφερόντων. Οὕτω:

1) Ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ τὴν Αὐστραλίαν

έξωτικήν χώραν, ἐφ' ὅσον σπανίως τοποθετεῖ εἰς αὐτήν ἱκανοὺς καὶ γενναίους ἐθνικοὺς ἀντιπροσώπους, δυναμένους νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ τὸ ἀνάλογον ψυχικὸν σθένος παρουσιαζομένας ἐκάστοτε ἐκρύθμους καταστάσεις. Οἱ δὲ κατὰ διαφόρους εὐκαιρίας ἀποστελλόμενοι κοινοβουλευτικοὶ ἐκπρόσωποι ἢ ἄλλοι κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι ἔρχονται ἀτυχῶς κατὰ κανόνα ὅλως ἀπαράσκευοι, ἤτοι ἀγνοοῦντες παχυλῶς τόσον τὰ πραγματικὰ μεγέθη καὶ κεφάλαια τοῦ Αὐσταλιώτη Ἑλληνισμοῦ, ὅσον καὶ τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματα του.

2) Ἐνῶ διὰ φραστικῶν ἰσχυρισμῶν καὶ ἀδαιπάνων ρητορικῶν δηλώσεων ὑποκρίνεται ὅτι ἐκτιμᾷ καὶ σέβεται τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας νυχθημερὸν ἐπιτελούμενον τεράστιον πνευματικόν, ἐκπαιδευτικόν, πολιτιστικόν καὶ ἐθνικο-κοινωνικὸν ἔργον, ὅμως ἐν τῇ πράξει οὐδεμίαν παρέχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν στήριξιν — παρὰ τὰς ἐκάστοτε ὑποσχέσεις — συντασσομένη ἐκ συστήματος καὶ ὅλως προκλητικῶς, μετὰ πάσης φύσεως ἀντιδραστικῶν ομάδων ἢ ἐπὶ μέρους κατεγνωσμένων προσώπων, οἱ ὅποιοι καὶ ἀποτελοῦν τοὺς μονίμους συνομιλητὰς καὶ συνεργάτας τῆς ἐκάστοτε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

3) Ἐν κραυγαλέα ἀντιθέσει πρὸς τὴν Κυπριακὴν Πολιτείαν, τυπικῶς τηρεῖ φαρισσαϊκὴν πολιτικὴν «ἴσων ἀποστάσεων» μεταξὺ σχισματικῶν ομάδων (μηδαμινῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως, ἂν καὶ αὐτοκαλοῦνται «Κοινότητες») καὶ Κανονικῆς Ἐκκλησίας, ἐκπροσωπούσης ἄνω τοῦ 98% τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ τῶν Ἀντιπόδων.

4) Τὸ λεγόμενον «Ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα» οὐδέποτε ἀντιμετώπισεν ἢ Ἑλληνικὴ Πολιτεία τιμίως διὰ σθεναρᾶς δηλώσεως ὅτι πρόκειται περὶ πολιτικῆς ἀπάτης, ἐφ' ὅσον καὶ κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα μία εἶναι ἡ «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία», πᾶσα δὲ ἀντιποίησις τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς στολῆς αὐτῆς, ἀποτελεῖ πρᾶξιν καὶ ποινικῶς κολάσιμον.

5) Διασπαθίζονται κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τεράστια ποσὰ δημοσίου χρήματος, διὰ τὴν ὀργάνωσιν διαφόρων Φεστιβάλς, Συνεδρίων κ.ἄ. φολκλορικῶν ἐκδηλώσεων — διὰ τὰς ὁποίας καὶ μόνον εἶναι ἱκανοὶ οἱ μνημονευθέντες παρασιτικοὶ ὀργανισμοὶ τῆς Ὁμογενείας —, ἐνῶ οὐδεμία ἐξεδηλώθη ποτὲ μέριμνα διὰ τὰ πραγματικὰ φτώρια ἀνὰ τὴν Αὐ-

στραλίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς ἢ ἐν Σύδνεϋ Θεολογικῆ Σχολῇ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τὰ κατὰ Πολιτείας Ἑλληνορθόδοξα Ἐκπαιδευτήρια, τὰ ἐπὶ μονίμου βάσεως συγκαλούμενα πολυάνθρωπα Συνέδρια Νεολαίας, τὰ πρότυπα Ἰδρύματα Κοινωνικῆς Προνοίας κ.ἄ.

6) Τραγικῶς λησιμονεῖται ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἐν Αὐστραλίᾳ Ὁμογενεῖς ἔχουν, παραλλήλως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τὴν Αὐστραλιανὴν ἰθαγένειαν, καὶ δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ προασπίσουν τὴν ἀξιοπρέπειάν των κατὰ πάσης ἀναρμοδίας ἢ καὶ βλαπτικῆς ἀναμίξεως ἐξ Ἀθηνῶν, εἰς τὰ καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τῆς εὐνομουμένης ἐνταῦθα καὶ μεγαλοουργοῦσης Ὁμογενείας.

7) Ἡ Ἐκκλησία, διὰ τὸν Αὐστραλιώτην Ἑλληνισμόν, δὲν εἶναι μόνον ἡ συνεχῆς τροφὸς καὶ τὸ ἀρραγὲς προπύργιον τοῦ ἐναντι πάσης ἐξωθεν ἐπιβουλῆς. Εἶναι, πρὸ πάντων, ὁ κεντρικὸς ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον ἔχει δομήσει ὅλας τὰς θεοφιλεῖς καὶ ἄκρως φιλογενεῖς δραστηριότητάς του ὁ Ἑλληνισμὸς, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιβάλλεται εἰλικρινῆς καὶ ἐντιμὸς μετ' αὐτῆς συνεργασία. Ἄλλως, καθίστανται τελειῶς περιτταί, ἂν μὴ καὶ παραπλανητικά, ἀκόμη καὶ αἱ ἐθιμοτυπικαὶ μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας συναντήσεις, τῶν κατὰ καιροὺς ἐξ Ἀθηνῶν προσερχομένων πολιτικῶν ἀντιπροσώπων.

Ἐν Σύδνεϋ τῇ 8ῃ Αὐγούστου 1997

† Ὁ Αὐστραλίας ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

Ἐπειδὴ τὸ κείμενον τοῦ Μνημονίου αὐτοῦ, ὅπερ ἐκοινοποιήθη καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς κ. Κακλαμάνη ὡς «ἀπρεπὲς καὶ ὑβριστικόν» καὶ δι' αὐτὸ «διὰ λόγους καταστατικῆς τάξεως», ὡς οὗτος ἐδήλωσεν ὑπευθύνως, δὲν ἀνεκοινώθη ὑπ' αὐτοῦ, δι' αὐτὸ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Στυλιανός, τοῦ ὁποῖου τὸ ἀνακαινιστικὸν ἐν Αὐστραλίᾳ ἔργον εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐκκλησίας», ἀπέστειλε τὸ ὡς ἄνω Μνημόνιον πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸν Τύπον, ἐπισημαίνων «ἐν καταληκτηρίῳ ἀνακοινώσει» τὰ ἐξῆς: «Ἐτοι ἢ κρίσις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου ἀφίνεται πλέον ὄχι μόνον εἰς τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ εἰς τοὺς Πανέλληνας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς

Ἑλλάδος. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι “σκληρή”, ἀλλ’ ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ “ἀκόμη πὺρ σκληρῆ” πραγματικότητα». Τὸ Μνημόνιον ἐστάλη καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλον. Ε. Δ. Θ.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου 1997 ἐπραγματοποίησε τὸ 80ὸν «ποιμαντικὸν» ταξιδιὸν του ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπισκεψάμενος τὴν Βραζιλίαν καὶ μετασχὼν ἐν Rio de Janeiro τῆς «δευτέρας παγκοσμίου συναντήσεως τῶν οἰκογενειῶν». Ἡ πρώτη συνάντησις ἐγένετο τῷ 1994 ἐν Ρώμῃ. Κατὰ τὸ πέρας τῆς συναντήσεως ὁ Πάπας ἐτέλεσεν ὑπαίθριον Θ. Λειτουργίαν, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθησαν δύο περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Ἐν τῷ κηρύγματι αὐτοῦ ὁ Ρωμαῖος Ποντίφηξ ἐξήρε τὴν ἀξίαν τοῦ ἀναντικαταστάτου θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, τὰ δικαιώματα τῶν συζύγων καὶ τῶν παιδιῶν καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπάρξεως ὑγιᾶν σχέσεων μεταξὺ γονέων καὶ παιδιῶν. Ἐπίσης διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὁ Πάπας μετὰ παρηγορίας καὶ μετὰ μεγάλης ἐμφάσεως κατεδίκασε τὴν ἔκτρωσιν ὡς ἀποτρόπαιον ἐγκλημα.

Ὁ Πάπας, ἀναχωρῶν ἐκ Βραζιλίας, ἐξέφρασε τὴν συγκίνησιν καὶ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὸν ἐνθουσιασμόν, μεθ’ οὗ οὗτος ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Rio de Janeiro. Ἐν ἀποχαιρετιστηρίῳ ὁμιλίᾳ του εἶπεν: «Ὁ ἐνταῦθα ἐκδηλωθεὶς ἐνθουσιασμός καὶ ἡ εὐσέβεια τοῦ λαοῦ θὰ μένουν πάντοτε εἰς τὴν μνήμην μου» (Ἐφημ. «L’ Osservatore Romano», γερμ. ἔκδ., 10 Ὀκτωβρίου 1997, σ. 1).

— Ἐν ἄρθρῳ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ ἱερέως I. Λούβαρη, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡ Καθημερινή» ὑπὸ τὸν τίτλον «Πάπας καὶ Πατριάρχες», προβάλλεται ὁ —δεχόμενος τὴν ἀπαράδεκτον μορφήν τοῦ παπικοῦ πρωτείου— ἰσχυρισμός, ὅτι «νὰ ὑπάρχει Πάπας καὶ Πατριάρχης αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἓνας θεῖος δικαίως καὶ ὁ ἄλλος ἐκκλησιαστικῶς δικαίως. Ὅμως ἓνας εἶναι ὄχι μόνον τιμητικᾶς πρώτος, ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικᾶς, ἱεραρχικᾶς ἀνώτερος, στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκπροσωπεῖ ἀπ’ εὐθείας τὸν Χριστό».

Ε. Δ. Θ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ 48ῃ Σύνοδος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἣτις συνεκροτήθη τὸν Σεπτέμβριον 1997 ἐν Γενεύῃ, ἠσχολήθη ἀφ’ ἑνὸς περὶ τὴν προετοιμασίαν τῆς Η’ Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἣτις θὰ συνέλθῃ ἐν Harare ἀπὸ 3ης μέχρι 14ης Δεκεμβρίου 1998, καὶ ἀφ’ ἑτέρου περὶ τὴν ἐκπόνησιν τοῦ τελικοῦ κειμένου περὶ τῆς κοινῆς κατανοήσεως τῆς ὑφῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ περὶ τῶν σχετικῶν ὁραματισμῶν τῶν Ἐκκλησιῶν μελῶν του. Περὶ τὰ θέματα αὐτὰ θὰ ἀσχοληθῇ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ἡ ἐτησία Συνέλευσις τῶν μελῶν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Π.Σ.Ε. ἣτις συνέλευσις θὰ πραγματοποιηθῇ τὸν Ἰανουάριον 1998 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

— Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Π.Σ.Ε. Dr. Konrad Raiser ἐδήλωσεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου τῆς «μητέρας Τερεζῆς»: Σ’ ἓνα κόσμον ὅπου τὸ χάσμα μεταξὺ πτωχῶν καὶ πλουσίων χωρῶν συνεχῶς διευρύνεται, ὅπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων στεροῦνται ἀκόμῃ καὶ τῶν πρὸ βασικῶν τους δικαιωμάτων, ὅπου συχνὰ εἶναι ἀγνωστὴ ὁποιαδήποτε περὶ δικαιοσύνης ἀντίληψις, ὁ καλύτερος τρόπος νὰ τιμήσουμε τὴ μνήμην τῆς Μητέρας Τερεζῆς, θὰ ἦταν ἡ ἀνάληψις ἐκ μέρους μας ἑνὸς ἀνελέητου ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀπληστίας καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἀπὸ τὴν ὁποία ὑποφέρουν ἠθικᾶ, ὑπαρξιακᾶ καὶ ψυχολογικᾶ ἑκατομμύρια συνανθρώπων μας» («Ἐνημέρωσις» — Δελτίον Οἰκουμένης Ἐπικαιρότητος, ΙΓ’ - 1997-9). Ε. Δ. Θ.

Κωνσταντίνου Καλλινίκου, Πρωτοπρεσβυτέρου, **ΙΕΡΑ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ - Πρὸς χρῆσιν τῶν τῆν Ὁρθόδοξον Πίστιν, Πράξιν καὶ Λατρείαν διδασκομένων.** Σειρὰ «Θεωρία καὶ Πράξις», ἀριθμ. 17, Ἀθήνα 1997, σχῆμα 11X17,5 ἑκατ., σσ. 206.

Τὸ γλαφυρὸ καὶ πλήρες, παρὰ τὴ συντομία του, ἔργον τοῦ μεγάλου κληρικοῦ Κων. Καλλινίκου (1870-1940), μετὰ τὸν τίτλον «Ἱερά Κατήχησις», ποὺ πρωτοεκδόθηκε τὸ ἔτος 1925, προσφέρεται τώρα σὲ κομψὴ ἔκδοσιν, ὡς 17ο βιβλίον τῆς σειρᾶς «Θεωρία καὶ Πράξις». Χωρισμένον σὲ τρία Μέρη, ἀναπτύσσει με ἀκρίβεια τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν θεῖαν Λατρείαν. Χρησιμώτατον βοήθημα κληρικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, κατηχητῶν καὶ παντὸς χριστιανοῦ.

**ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

153. Εὐθυμίου Κ. Στύλιου, Ἐπισκ. Ἀχελώου, **ΜΙΚΡΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ**, δεύτερη ἔκδοση βελτιωμένη καὶ αὐξημένη, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἑκατ., χρυσόδετο, σσ. 256.

Πρόκειται γιὰ ἓνα κατ' ἐξοχὴν χρήσιμο καὶ χρηστικὸ Λεξικό. Περιέχει κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν ἀγιογραφικούς, δογματικούς, ἠθικούς, λειτουργικούς, ποιμαντικούς καὶ ἐκκλησιαστικούς ὄρους, στοιχεῖα καὶ πληροφορίες γιὰ τὸ σύγχρονο Χριστιανισμὸ καὶ τὶς ἄλλες θρησκείες, καθὼς καὶ πνευματικὰ σχόλια καὶ ὁδηγίες γιὰ θέματα χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἀπαραίτητο βοήθημα γιὰ κληρικούς, ἐκπαιδευτικούς, κατηχητὲς καὶ κάθε χριστιανό.

154. Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγ. Πανεπιστημίου (†), **ΑΠΑΝΘΙΣΜΑΤΑ ΡΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ**, πρὸς χρῆσιν ἐν τῷ θ. κηρύγματι (μεθ' ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων), τρίτη ἔκδοση, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 17X24 ἑκατ., σσ. 280.

Μὲ τὴ συμπλήρωση 60 χρόνων ἀπὸ τὴν ἴδρυσή της (1936) ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τίμησε τὸν κύριο διοργανωτὴ της, τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ Βασ. Βέλλα, ἐκδίδοντας μὲ νέα στοιχειοθεσία τὸ «Ἀπάνθισμα ρητῶν», ἓνα κατεξοχὴν χρήσιμο βοήθημα ὄχι μόνον γιὰ τοὺς κήρυκες τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ καὶ κάθε χριστιανοῦ πὺ ἀναπαύεται καὶ οἰκοδομεῖται ἐντρυφώντας σὴ σοφία τοῦ Θεοῦ.

155. Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγ. Πανεπιστημίου (†), **ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΨΑΛΜΟΙ**, εἰσαγωγή - κείμενον - ἐρμηνεία, τρίτη ἔκδοσις, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 416.

Τὸ ἀπὸ μακροῦ ἐξαντλημένο ἐμβριθὲς καὶ γλαφυρὸ τοῦτο ἔργο τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ καὶ ἐπὶ σειράν ἐτῶν Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τυπώθηκε σὲ Γ' ἔκδοσι, μὲ νέα στοιχειοθεσία. Ἀπαλλαγμένο «φόρτου καὶ περιττῶν στοιχείων», ὅπως σημείωνε ὁ ἴδιος, στὸ ἔργο του ἐρμηνεύονται στίχο πρὸς στίχο περισσότεροι ἀπὸ 40 Ψαλμοὶ τοῦ Προφητὰνακτος Δαβίδ. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ οἰκοδομεῖ

καὶ παρηγορεῖ τοὺς ἀγωνιζόμενους χριστιανούς, μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει χρήσιμο βοήθημα τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν τῶν θεολογικῶν καὶ ἱερατικῶν σχολῶν.

156. Ἀνδρέου Φυτράκη, Ὁμοτ. καθηγ. Πανεπιστημίου, **ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΟΝ...»** ἐξ ἀφορμῆς τῶν τελευταίων ἐγκληματικῶν πράξεων νεαρῶν ἀτόμων, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 24.

Τὸ δημοσιευμένο στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία» ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο τοῦ ὁμοτίμου κ. Καθηγητοῦ, κυκλοφορήθηκε καὶ σὲ κομψὸ βιβλίδιο, προκειμένου νὰ ἀποτελέσει χρήσιμο ἐγχειρίδιο γιὰ τοὺς κληρικούς, τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς γονεῖς.

157. Ἀνδρέα Θεοδώρου, Ὁμοτ. Καθηγ. Πανεπιστημίου, **Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ**, θεολογικὸ σχόλιο, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 12X17, σσ. 56.

Ἡ «Δοξολογία», ὕμνος στὸν Τριαδικὸ Θεό, πὺ ψάλλεται στὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου καὶ σὲ ἄλλες Ἀκολουθίες καὶ περιστάσεις, εἶναι ἰδιαίτερα γνωστὴ καὶ ἀγαπητὴ ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Ἐμβάθυνση στὸ πνευματικὸ νόημα τῆς Δοξολογίας ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, μὲ τὴν κατὰ στίχο ἐρμηνεία καὶ τὸ σχολιασμὸ του.

158. Παναγιώτου Ι. Μπούμη, καθηγ. Πανεπιστημίου, **ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ «ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ»**, Μαρτυρίες μέσα ἀπὸ ἱστορικὰ γεγονότα, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 12X17, σσ. 48.

Πρόκειται γιὰ εὐσύνοπτη ἐρμηνεία τῶν ἐπτὰ ἐπιστολῶν, οἱ ὁποῖες περιέχονται στὰ κεφάλαια 2 καὶ 3 τῆς «Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου» πρὸς τοὺς ἐπισκόπους («ἀγγέλους») τῶν πόλεων Ἐφεσσος, Σμύρνη, Πέργαμος, Θυάτειρα, Σάρδεις, Φιλαδέλφεια καὶ Λαοδίκεια. Στὸν Πρόλογο ἀναφέρεται στὸν συγγραφέα τοῦ ἱεροῦ βιβλίου, τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο αὐτὸς ἱστορεῖ τὰ γεγονότα.

Τὸ ἐξώφυλλο, σὲ τετραχρωμία, κοσμεῖται ἀπὸ ὠραία τοιχογραφία τῆς Ἱ. Μονῆς Ξηροποτάμου (18ου αἰῶνος).

159. ΠΡΟΣΕΥΧΗΤΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ, ἐπιμέλεια Πρωτοπρ. Ἡλία Μαρκαντώνη καὶ Εὐαγγ. Γ. Καρακοβούνη, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 12X17 ἑκατ., σσ. 368.

Μὲ σκοπὸ νὰ προσφέρει στοὺς πιστοὺς «τὸν πιὸ ἀσφαλὴ ὁδηγὸ στὴ λειτουργικὴ καὶ τὴν ἰδιωτικὴ προσευχὴ τῶν χριστιανῶν στὶς καθημερινὲς πρὸς τὸν Κύριο ἐντεύξεις τους», ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐξέδωσε τὸ «Προσευχητάριον» αὐτό. Τὸ περιεχόμενό του ἀπαρτίζεται ἀπὸ 4 μέρη: Τὸ «Ἀνθολόγιο προσευχῶν», τὶς «Ἱερὲς Ἀκολουθίες», τοὺς «Παρακλητικὸς καὶ Ἱκετηρίους Κανόνες» καὶ τὸ «Πληροφορικὸν παραρτήμα» (μηνολόγιο, πασχάλια, νηστείες).

Σὲ δίχρωμη ἐκτύπωση, μὲ χρυσόδετη βιβλιοδεσία.

160. Θεοδώρου Ι. Ψαριώτη, γεωπόνου - καθηγητοῦ, ΧΡΗΣΤΕΣ ἢ ΚΑΤΑΧΡΑΣΤΕΣ; Ἐκκλησία καὶ φυσικὸ περιβάλλον, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 264.

Στὰ ἔντονα οἰκολογικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτη «κατάχρηση» τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴ θέση ποὺ εἶχε καὶ ἔχει ἀνέκαθεν ἡ Ἐκκλησία πρὸς αὐτό, ἀναφέρεται τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος ἔργου.

Ὁ λόγος τοῦ συγγραφέως «δὲν εἶναι στενὰ οἰκολογικὸς καὶ φυσιολατρικὸς, ἀλλὰ θεολογικὸς, ἀφοῦ ἔχει ὡς ἀφετηρία του τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν Πατέρων, τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, τῶν Βίων τῶν Ἁγίων, τῶν πνευματικῶν Γερόντων τῆς Ἐκκλησίας». Σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως, ν' αὐξηθεῖ ἡ εὐαισθησία τῶν πιστῶν ἐναντι τῆς φύσεως.

161. Γεωργίου Π. Σωτηρίου, ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΣΗ, Σειρὰ «Θεωρία καὶ Πράξι», ἀριθμ. 16, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 11X17,5 ἑκατ., σσ. 216.

Χωρισμένο σὲ 9 ἐνότητες (ἡ ἁμαρτία, ἡ μετάνοια, ἡ συγχώρηση, οἱ πειρασμοὶ καὶ ἡ ἀντιμετώπισή τους, ἡ τιμωρία τῆς ἁμαρτίας, τὸ πρῶτο ἁμάρτημα, ὁ Λυτρωτὴς Ἰησοῦς, Θεία Χάρις καὶ ἁμαρτία, Οἱ χριστιανοὶ στὸν κόσμον), τὸ 16ο αὐτὸ βιβλίον τῆς σειρᾶς «Θεωρία καὶ Πράξι» εἰσάγει μὲ τὸν ἀριότερο τρόπο στὸ μεγάλο θέμα τῆς ἁμαρτίας ἀλλὰ καὶ τῆς λύτρωσης διὰ Ἰη-

σοῦ Χριστοῦ. Στὸ τέλος παρατίθενται πατερικὲς συμβουλὲς γιὰ μετάνοια καὶ συγχώρηση.

162. Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα (μὲ πρόλογο τοῦ Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως Πέτρου, Γεν. Δ/τοῦ καὶ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια Εὐαγγέλου Π. Λέκκου), Ἀθήνα 1997, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 1512 + 2 χάρτες.

«Μὲ τὴν παρούσα ἐκδοση ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτησε τὴν ἰδική της Παλαιὰ Διαθήκη βάσει τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο'). Τὸ κείμενον αὐτὸ ἔχει γίνεαι ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὴ συνείδηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ ἀπετέλεσε τὴ βάση θεολογικῶν συζητήσεων, ἄρα δὲ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν τοπικῶν καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἔχει τὴν πολλαπλὴ ἔγκριση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Μὲ εὐανάγνωστα γράμματα, τυπωμένη σὲ χαρτὶ βιβλίου καὶ χρυσόδετη βιβλιοδεσία.

163. Μεθοδίου Γ. Φούγια (Μητροπ. Πισιδίας, πρώην Ἀρχιεπ. Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας), ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μελέτη ἱστορικὴ καὶ δογματικὴ, Ἀθήνα 1997, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 256.

Ὁ πολυγραφότατος συγγραφέας προσφέρει μὲ τὸ βιβλίον του αὐτό — ποὺ ἀποτελεῖ μετάφραση ἀπὸ τὴν ἀναθεωρημένη ἐκδοση στὴν ἀγγλική — μιὰ πλήρη ἐκθεση τῆς Χριστολογίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως τὴν ἀποδέχονται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς καὶ οἱ «Oriental Orthodox Churches» («Ἀνατολικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες»). Ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ τὶς ἐν προκειμένῳ θέσεις ἀρκετῶν πατριαρχῶν καὶ πατέρων, ἐνῶ παρατίθενται στὸ πρωτότυπο «τόμοι πίστεως» «ὄροι», «δηλώσεις», «ἐκθέσεις», «σύμβολα» κ.λπ. συνόδων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν. Τὸ περιεχόμενον τεκμηριώνεται ἀπὸ πλουσιώτατη βιβλιογραφία. Τὸ εὐρετήριο πολὺ ὑποβοηθητικόν. Τὸ ἐξώφυλλο κοσμεῖ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σὲ κέντημα μὲ μεταξωτὴ καὶ ἀργυρὴ - ἐπίχρυση κλωστή (τοῦ ἔτους 1325).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 95/1997

«Περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Βλαχογιαννεῖου Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου Μακεδονικῆς Ἱστορίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τῆς παραγρ. 5 τοῦ ἄρθρου 45, τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 135/5.6.1997 Πρότασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παντελεήμονος.

3. Τὴν ἀπὸ 14.7.1997 Γνωμάτευσιν τοῦ Νομικοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησίας.

4. Τὴν ἀπὸ 16.7.1997 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

5. Τὴν ἀπὸ 31.7.1997 Ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Ψ Η Φ Ι Ζ Ε Ι

Τὸν ὑπ' ἀριθμ. 95/1997 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΝ, ἔχοντα οὕτω:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 95/1997

«ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΒΕΡΡΟΙΑΣ ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΗΣ»

Ἄρθρον 1

Συνιστᾶται στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Βερροίας καὶ Ναούσης, ὡς Νομικὸ Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ) τὸ «Βλαχογιάννειο Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο Μακεδονικῆς Ἱστορίας» ποὺ θὰ λειτουργήσει στὴν Βέρροια, σὲ μέγαρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀνοιξέως, ποὺ δωρήθηκε γιὰ τὸν παρὰπάνω σκοπὸ ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Βλαχογιάννη.

Ἄρθρον 2

Τὸ Μουσεῖο ἔχει δική του σφραγίδα, ἢ ὁποία φέρει κυκλικὰ τίς λέξεις «Βλαχογιάννειο Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο Μακεδονικῆς Ἱστορίας». Σὲ δεῦτερο κύκλο, τὸν τίτλο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης.

Ἄρθρον 3

Σκοπὸς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου εἶναι ἡ συγκέντρωση, διαφύλαξη καὶ κατάλληλη ἔκθεση κειμηλίων, ἀντικειμένων, φωτογραφιῶν, στολῶν, βιβλίων, ἐγγράφων, ἐφημερίδων καὶ ἄλλων συναφῶν ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Μακεδονίας καὶ

ἔχουν ἐπιστημονικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀξία. Σὲ κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους τοῦ Μουσείου, ἐκτὸς τῶν ἐκθεμάτων, θὰ δίδεται ἡ δυνατότητα μὲ τὴν χρῆση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας νὰ ἐντρυφούν οἱ ἐνδιαφερόμεοι στὴν Ἱστορία τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ γίνωνται σχετικὲς διαλέξεις σὲ ὁμάδες ἐπισκεπτῶν. Ἐπίσης θὰ ὑπάρχει χώρος γιὰ περιοδικὲς ἐκθέσεις καλλιτεχνῶν καὶ ἄλλες συναφεῖς χρήσεις.

Ἄρθρον 4

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο τελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐποπτεία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης καὶ διοικεῖται ἀπὸ ἑπταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο, ἀποτελούμενο ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε Μητροπολίτη Βερροίας καὶ Ναούσης, ὡς Πρόεδρο, ἀπὸ τρεῖς Κληρικοὺς καὶ τρεῖς λαϊκοὺς ἐκ τῶν ὁποίων δύο πάντοτε θὰ προέρχονται ἐκ τῶν κατιόντων τῆς οἰκογενείας Βλαχογιάννη. Ἄπαντα τὰ μέλη διορίζονται ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη μὲ τριετὴ θητεία ποὺ δύναται νὰ ἀνανεωθεῖ καὶ προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους ἄμισθα. Σὲ περίπτωση ποὺ κανεὶς ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Βλαχογιάννη δὲν ἀποδέχεται τὸν διορισμὸ του ἢ ἂν ποτε ἐκλείψει ἢ οἰκογένεια, τότε στὴ θέση τους ὁ Μητροπολίτης μπορεῖ νὰ διορίσει κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς.

Ἄρθρον 5

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο συνέρχεται μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Προέδρου, ἢ ὕστερα ἀπὸ ἐγγραφή αἴτηση τουλάχιστον πέντε Μελῶν, τὰ ὁποῖα ὑποχρεοῦνται νὰ ἀναφέρουν καὶ τὰ θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα ζητοῦν τὴ σύγκληση τοῦ Συμβουλίου.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο εὐρίσκεται σὲ νόμιμη ἀπαρτία καὶ ἀποφασίζει ἐγκύρως ὅταν παρίστανται τουλάχιστον πέντε μέλη.

Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφία. Σὲ περίπτωσιν ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψήφος τοῦ Προέδρου.

Συνεδρίασις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἄκυρη, ἐὰν δὲν παρίσταται ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ ἀναπληρωτῆς του.

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκλέγονται, μεταξύ τῶν μελῶν, ὁ Ἀντιπρόεδρος, ὁ Ταμίας καὶ ὁ Γραμματεάς.

Ἄρθρον 6

Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρο μετὰ ἀπὸ ἐγγραφή ἐξουσιοδότησός του.

Ὁ Ταμίας διαχειρίζεται τὴν περιουσία τοῦ Μου-

σειού, είναι υπόλογος έναντι του Διοικητικού Συμβουλίου και τηρεί όλα τα σχετικά βιβλία της διαχείρισης και τα παραστατικά έγγραφα πληρωμών.

Ο Γραμματέας διεξάγει την αλληλογραφία, την οποία θέτει υπόψη του Προέδρου, τηρεί τα Πρακτικά των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και το Πρωτόκολλο.

Εφόσον χρειαστεί, το Διοικητικό Συμβούλιο μπορεί να προσλάβει έμμισθο προσωπικό για τις ανάγκες του.

Άρθρον 7

Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα για την έν γένει διοίκηση και διαχείριση του Μουσείου. Ειδικότερα:

Παρακολουθεί την από επιστημονικής και διοικητικής απόψεως λειτουργία του Μουσείου.

Αποδέχεται τις κληρονομίες, κληροδοσίες και δωρεές υπέρ του Μουσείου.

Συντάσσει τον απολογισμό και τον προϋπολογισμό του Μουσείου.

Αποφασίζει για τις ημέρες και ώρες επίσκεψης του Μουσείου καθώς και για τις άλλες δραστηριότητες και εκθέσεις που θα διοργανώνονται στους χώρους του Μουσείου.

Γενικά αποφασίζει για κάθε θέμα, που ανάγεται στην επίτευξη των σκοπών του Μουσείου.

Άρθρον 8

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. εκπροσωπεί το Μουσείο ενώπιον κάθε δικαστικής και διοικητικής αρχής. Το Δ.Σ. δύναται με πράξη του να όρισει, ύστερα από εισήγηση του Προέδρου, και άλλο μέλος ως εκπρόσωπο ενώπιον δικαστικής ή άλλης αρχής.

Άρθρον 9

Πόροι του Μουσείου είναι:

Δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες, επιχορηγήσεις κ.λπ. φυσικών και νομικών προσώπων.

Εσοδα από διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων.

Εσοδα από πωλήσεις βιβλίων ή αναμνηστικών αντικειμένων, σχετικών με τα εκθέματα.

Εσοδα από εισιτήρια αν κάτι τέτοιο αποφασιστεί από το Δ.Σ.

Εσοδα από κάθε άλλη νόμιμη πηγή.

Άρθρον 10

Η διοίκηση και η διαχείριση της περιουσίας του Μουσείου ενεργείται από το Δ.Σ.

Για κάθε εισφορά σε χρήμα εκδίδεται γραμμάτιο εισπράξεως, το οποίο υπογράφεται από τον Πρόεδρο και τον Ταμία και καταχωρίζεται ως έσοδο στο βιβλίο ταμείου. Για οποιαδήποτε άλλη εισφορά σε είδος γίνεται σχετική καταχώριση στα οικεία βιβλία του Μουσείου.

Άρθρον 11

Οί πόροι του Μουσείου διατίθενται:

Για την καλύτερη προβολή των εκθεμάτων, τον έξωραϊσμό, την συντήρηση και την λειτουργία του, καθώς και για κάθε άλλο έξοδο, που προβλέπεται από τον προϋπολογισμό του Μουσείου.

Άρθρον 12

Το Μουσείο τηρεί αριθμημένα και θεωρημένα από τον Πρόεδρο του Δ.Σ. στην τελευταία σελίδα βιβλίο πρακτικών, βιβλίο ταμείου, στέλεχος γραμματιών εισπράξεων και ένταλμάτων πληρωμών, πρωτόκολλο αλληλογραφίας και βιβλίο εκθεμάτων. Όλα δέ πρέπει να είναι αριθμημένα και θεωρημένα από τον Πρόεδρο του Δ.Σ.

Άρθρον 13

Εκθέματα που παραχωρήθηκαν στο Μουσείο επ' ουδενί λόγω επιστρέφονται στους παραχωρησαντες αυτά, παρά μόνο σε περίπτωση διαλύσεως του Μουσείου.

Για την διάλυση του Μουσείου, απαιτείται αιτιολογημένη απόφαση των πέντε τουλάχιστον μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Η περιουσία του Μουσείου, σε περίπτωση διαλύσεως, περιέρχεται στην Ίερά Μητρόπολη Βεργίας και Ναούσης.

Άρθρον 14

Μετά τη δημοσίευση του Κανονισμού διορίζονται άμέσως τα μέλη του Δ.Σ., σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος. Η θητεία τους λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 1999.

Άρθρον 15

Για κάθε θέμα που δέν περιλαμβάνεται στον παρόντα Κανονισμό, επιλαμβάνεται το Διοικητικό Συμβούλιο.

Άρθρον 16

Η ισχύς του Κανονισμού αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως και στο επίσημο Δελτίο της Έκκλησίας της Ελλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Άρθρον 17

Από τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού προκαλείται δαπάνη εις βάρος του προϋπολογισμού του Νομικού Προσώπου της Ίερας Μητροπόλεως Βεργίας και Ναούσης, το ύψος της οποίας δέν μπορεί να υπολογισθεί.

Αθήναι τῆ 31ῆ Ἰουλίου 1997

† Ο Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ο Διαυλείας Δαμασκηνὸς

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 96/1997

«Περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου Ἐνορίας Ἁγίου Γεωργίου Νηλείας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὴν διάταξιν τῆς παραγρ. 5 τοῦ ἄρθρου 45, τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».
2. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 433/26.3.1997 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος.
3. Τὴν ἀπὸ 14.4.1997 Γνωμάτευσιν τοῦ Νομικοῦ Γραφείου τῆς Ἐκκλησίας.
4. Τὴν ἀπὸ 16.7.1997 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.
5. Τὴν ἀπὸ 31.7.1997 Ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Ψ Η Φ Ι Ζ Ε Ι

Τὸν ὑπ' ἀριθμ. 96/1997 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΝ, ἔχοντα οὕτω:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 96/1997

«ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΗΛΕΙΑΣ ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟ- ΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ»

Ἄρθρον 1

Συνιστάται, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 45 παρ. 5 τοῦ Ν. 590/1997 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον τῆς ἐνορίας Ἁγ. Γεωργίου Νηλείας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος ὡς Ἐκκλησιαστικὸν νομικὸν πρόσωπον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἐνορίας ταύτης.

Ἄρθρον 2

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον στεγάζεται εἰς εἰδικὸν χώρον κείμενον κάτωθι τοῦ ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Νηλείας.

Ἄρθρον 3

Σκοπὸς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τούτου Μουσείου εἶναι: α) ἡ συλλογή, καταγραφή, φύλαξις, συντήρησις καὶ ἐκθεσις κειμηλίων, βιβλίων, ἱερῶν εἰκόνων καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων καὶ ἔργων ἐκκλησιαστικῆς κυρίως τέχνης καὶ λαογραφίας, β) ἡ διὰ τῆς τέχνης

ἐν γένει καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξις τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ συναισθήματος, ἀλλὰ καὶ τῆς γνωριμίας καὶ ἀγάπης τῶν κατοίκων τοῦ εὐρυτέρου χώρου τῆς Μαγνησίας μὲ τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν καὶ γ) ἡ εὐρεία διάδοσις καὶ ἐμπέδωσις εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀρχῶν τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως.

Ἄρθρον 4

Οἱ σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου δύναται νὰ πραγματοποιθῶν διὰ παντὸς νομίμου μέσου, ἴδια δὲ διὰ τῆς καταλλήλου ἀναζητήσεως καὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ πρὸς ἐκθεσιν ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ, διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως καταλλήλων προσώπων τὰ ὁποῖα γνωρίζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τέχνην καὶ τὴν λαογραφίαν, διὰ τῆς ἐκδόσεως καταλλήλων βιβλίων, διὰ τῆς διοργανώσεως διαλέξεων, ὁμιλιῶν, καὶ ἐκδηλώσεων προβολῆς τῆς παραδόσεως τοῦ τόπου, καὶ διὰ παντὸς ἐτέρου τρόπου, τὸν ὁποῖον ἤθελεν ἀποφασίσει τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου.

Ἄρθρον 5

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον διοικεῖται ἀπὸ 5μελὲς Δ.Σ. τὸ ὁποῖον διορίζεται ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος ἐπὶ τριετῆ θητεία καὶ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν κάτωθι:

1. Τοῦ ἐκάστοτε αἰδεσιμωτάτου ἐφημερίου, ὡς Προέδρου.
2. Τοῦ ἐκάστοτε Προέδρου τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, ὡς Ἀντιπροέδρου.
3. Ἐξ ἑνὸς μέλους τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, καὶ
4. Ἐκ δύο ἐγκρίτων πολιτῶν, εἰδημόνων εἰς τὰ τῆς Τέχνης.

Ἄρθρον 6

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον ἐκπροσωπεῖται ἐνώπιον πάσης ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Προέδρου, καὶ τούτου κωλυομένου, ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. κατανέμονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ ἐπὶ μέρος ἀξιώματα τοῦ Γεν. Γραμματέως καὶ τοῦ Ταμίου. Ὁ Πρόεδρος συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. εἰς συνεδρίασιν ἅπαξ τοῦ μηνὸς καὶ καταρτίζει τὴν ἡμερησίαν Διάταξιν, ἐνῶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τὸν ἀναπληροῖ ἀπουσιάζοντα ἢ κωλυόμενον. Ὁ Γενικὸς

Γραμματεὺς τηρεῖ τὴν σφραγίδα καὶ τὸ βιβλίον Πρακτικῶν Δ.Σ. καθὼς καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἀλληλογραφίας καὶ πᾶν σχετικὸν ἔγγραφον. Ὁ δὲ Ταμίας ἐνεργεῖ, βάσει διπλοτύπων ἀποδείξεων θεωρημένων παρὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τὰς εἰσπράξεις καὶ τὰς πληρωμὰς κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου. Τὸν ἐτήσιον οἰκονομικὸν Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ Μουσείου συντάσσει καὶ ἐγκρίνει τὸ Δ.Σ. καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον.

Ἄρθρον 7

Οἱ πόροι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου εἶναι:

1. Ἐπιχορηγήσεις ἀπὸ φορεῖς τοῦ κράτους ἢ ν.π.δ.δ.
2. Ἐπιχορηγήσεις ἀπὸ τὴν Κοινότητα.
3. Πάσης φύσεως εἰσφοραί, δωρεαί, κληρονομίαι καὶ κληροδοσίαι ἀπὸ μέρους φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων.

Ἄρθρον 8

Διὰ πᾶν θέμα, μὴ προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ παρόντος, ἀποφασίζει τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Μουσείου.

Ἄρθρον 9

Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον» διαλύεται καθ' ὄν τρόπον συνεστήθη, ἢ δὲ περιουσία του καὶ τὰ πάσης φύσεως ἐκθέματά του περιέρχονται εἰς τὸ Νομικὸν Πρόσωπον τοῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Νηλείας.

Ἄρθρον 10

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἄρθρον 11

Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Νηλείας, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 31ῃ Ἰουλίου 1997

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Ζωοδόχου Πηγῆς Παϊανίας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Σπάτα τῆ 7ῃ Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν

- 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἁγίου Ἡλίας, 2) Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀνοξιατικοῦ, 3) Γενεσίου τῆς Θεοτόκου Γαλατᾶ, 4) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Θεριακησίου, 5) Ἁγίου Ἰωάννου Κάτω Κερασόβου, 6) Ἁγίας Κυριακῆς Καστρακίου, 7) Ἁγίου Νικολάου Μενιδίου καὶ 8) Ἁγίας Παρασκευῆς Τριχωρίου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 22α Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν

- 1) Ἁγίου Δημητρίου, ὁμωνύμου χωρίου Πηλίου, 2) Ἁγίου Δημητρίου χωρίου Ἁγίου Γεώργιος Νηλείας, 3) Ἁγίου Νεκταρίου Ν. Ἰωνίας Βόλου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δι-

καιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Βόλῳ τῆ 24ῃ Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ν. Σμύρνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἁνω Γλυφάδας καὶ 2) Παναγίας Μυρτιδιωτίσσης Ἀλίμου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Ν. Σμύρνη τῆ 31ῃ Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Ν. Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ Ν. 1476/1984, β) τοῦ ἀρθροῦ μόνου τοῦ Π.Δ. 225/1985, γ) τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Π.Δ. 334/1987, δ) τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Ν.4149/1961 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», ε) τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» καὶ στ) τὴν ὑπ' ἀριθ. 193/2.7.1997 ἀπόφασιν τῆς Γενικῆς Γραμματείας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαίρεσιν δι' ἐπιλογῆς πληρῶσιν μίας (1) κενῆς θέσεως Γραμματέως κλάδου ΠΕ ἢ ΔΕ καὶ μίας (1) κενῆς θέσεως ὁδηγοῦ αὐτοκινήτου κλάδου ΥΕ Διοικητικῶν Ὑπαλλήλων Μητροπολιτικοῦ Γραφείου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου (20) ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω θέσεων.

Ἐν Ἱεραπέτρα τῆ 17ῃ Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας ΕΥΓΕΝΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λάμπης καὶ Σφακίων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) Τοὺς Θεῖους καὶ Ἱερούς Κανόνας τῆς καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, 2) τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 1398/73 καὶ τοῦ Ν. 673/77 ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ Ν. 817/78 (ἀρθρ. 25 παράγρ. 3) καὶ 3) τὴν ἡμετέραν ἀπόφασιν περὶ ὀργανικῶν θέσεων τῶν διακόνων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλει, καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας ζῆλον κατ' ἐπίγνωσιν καὶ κλίσιν ἱερατικὴν, πρὸς δὲ τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσιν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων Θεοτόκου Ν. Ἀμαρίου, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς εἰκοσι (20) ἡμερῶν τὰ κατὰ νόμον δικαιολογητικά πρὸς πληρῶσιν τῆς θέσεως.

Σπήλι τῆ 22α Ὀκτωβρίου 1997

† Ὁ Λάμπης καὶ Σφακίων ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ
† Ὁ Γόρτυνος ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
Ἰασίου 1, 11521 Ἀθήναι, Τηλ. 7210.734
Προϊστάμενος: Σωκράτης Μαυρογόνατος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἅγιον Ὅρος καὶ Πολιτισμός.
Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου, Ἡ εἰκόνα τοῦ συγχρόνου κόσμου.
Ἀρχιμ. Χρυσόστ. Σαββάτου, Τὸ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κείμενο τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν. Κριτικὲς παρατηρήσεις καὶ ἐπισημάνσεις.
Ἀρχιμ. Αἰγυπτίνου Γ. Μύρου, Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα ὡς ἀπάντησι στὸ «πρόβλημα» τῶν ναρκωτικῶν.
Ι.Μ. Χατζηφώτη, Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἶκ. Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴν Ξάνθη.
Ἰωάννη Β. Τσάγκα, Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸ παιδί καὶ στὸν ἐφηβὸ καὶ ἡ διδακτικὴ πράξις.
Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.
Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.
Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Παρουσίαση τῶν νέων ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.
Κανονισμὸς 95/1997, «Περὶ ονομάσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Βλαχογιαννείου Ἐκκλ. Μουσείου Μακεδονικῆς Ἱστορίας τῆς Ἱ. Μητρο. Βεροῦσας».
Κανονισμὸς 96/1997, «Περὶ ονομάσεως καὶ λειτουργίας Ἐκκλ. Μουσείου ἐνορίας Ἁγ. Γεωργίου Νηλείας, τῆς Ἱ. Μητρο. Δημητριάδος».
Παράρτημα.